

Barn och elever i behov av särskilt stöd 2015

Kvalitetsrapport om skolformerna i Borås Stad

Innehåll

Inledning.....	3
Organisation av barn- och elevhälsan.....	4
Utvärdering av Specialpedagogiskt kompetenscentrums (SPKC) uppdrag.....	5
Konsekvenser för förskolan efter avveckling av SPKC.....	8
Resursfördelningsmodellen för särskilt stöd.....	14
Förskolan	16
Barnhälsoteamet – uppdrag och kompetens.....	16
Barnhälsoplanen	19
Lokala mål och strategier	21
Samverkan – BVC	22
Inkludering	23
Grundskola och fritidshem.....	29
Elevhälsoteamet – uppdrag och kompetens	29
Lokala mål och strategier	33
Samverkan – Västbus	34
Inkludering	36
Åtgärdsprogram	42
Skolfrånvaro 2014.....	44
Kommungemensam verksamhet	51
Resursförskolan Mini.....	51
Grundsärskolan.....	52
Gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning	56
Elevhälsoarbetet	56
Extra anpassningar/särskilt stöd	56
Frånvaro	57
Samverkan – Västbus	58
Uppföljning av mål i utvecklingsplan.....	58
Kommentar och fortsatt utveckling.....	61
Utvecklingsbehov Förskola	62
Utvecklingsbehov Grundskola och grundsärskola	62
Utvecklingsbehov i verksamheterna i Utbildningsförvaltningen	64

Inledning

Skollagen föreskriver att varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen¹. I skollagen har det gamla kravet på kvalitetsredovisning tagits bort och ersatts av ett krav på att det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Uppgifterna i denna rapport är hämtade från Borås Stads förskolor och skolor. Förskolechefer och rektorer har genomfört självskattningar av sin verksamhet. Uppgifter från verksamhetssystem och nationella databaser finns också med. Rapporten är sammanställd av Utvecklingsenheten, förutom avsnittet om gymnasieskola och vuxenutbildning som är sammanställd av utbildningsförvaltningen.

Rapporter tas fram under en tvåårscykel där en del rapporter skrivs årligen och andra vartannat år.

År 1 innehåller rapporter om

- a. barn och elever i behov av särskilt stöd,
- b. värdegrund,
- c. resultat och undervisning samt
- d. barn och elever med annat modersmål än svenska

År 2 innehåller rapporter om

- a. barn och elever i behov av särskilt stöd,
- b. kvalitetsarbete,
- c. resultat och undervisning samt
- d. fritidshem.

Rapporten består av tre delar:

1. Förskola
2. Grundskola och grundsärskola
3. Gymnasieskola och vuxenutbildning

¹ Skollagen 2010:800 4kap 3§

Organisation av barn- och elevhälsan

Organisationen med en central barn- och elevhälsa i respektive stadsdel har funnits sedan 2011. Områdescheferna har beskrivit organisationen av barn- och elevhälsan enligt nedan:

Stadsdelen Norr förskola och skola

Elevhälsan är en egen enhet och leds av enhetschef som även ansvarar för barnhälsan. Enhetschefen är verksamhetschef för de medicinska och psykologiska insatserna inom elevhälsan, vilka regleras i Hälso- och sjukvårdslagen. I elevhälsan finns fyra yrkesgrupper: Skolsköterskor (5, 9 åa), specialpedagoger (10,8 åa), skolkuratorer (3,68 åa), skolpsykologer (1,9åa) och skolläkare (153 timmar per år). På varje skola finns elevhälsoteam där samtliga fyra yrkesgrupper ingår. Elevhälsoteamet led av skolans rektor. Specialpedagogerna ingår i ett elevhälsoteam medan övriga yrkesgrupper kan ingå i flera elevhälsoteam.

Utöver dessa yrkesgrupper ingår resursteam Pinocchio som ett projekt inom barn- och elevhälsans organisation. Från april 2015 kommer en enhetschef i förskolan att ta över ansvaret för förskolans 3,0 årsarbetare specialpedagoger.

Stadsdelen Öster förskola och skola

Barn- och elevhälsan leds av en enhetschef i nuläget. Enhetschefen har allt personalansvar för barn- och elevhälsan och är dessutom verksamhetschef för de medicinska och psykologiska insatserna inom elevhälsan som regleras i Hälso- och sjukvårdslagen. Rektorerna har det operativa ledningsansvaret. Under 2015 kommer organisationen att delas. Enhetschefen kommer att ansvara för elevhälsan och en nyrekrytering av en förskolechef med specialpedagogisk kompetens kommer att ske. Denna förskolechef kommer, utöver ansvar för en förskola, att ansvara för Barnhälsan med 4 specialpedagoger och en socionom.

Stadsdelen Väster förskola och skola

Barn- och elevhälsan leds av en enhetschef och personalen består av 14 specialpedagoger, 8 skolsköterskor, 4 skolpsykologer och 7 kuratorer. Rektor leder elevhälsoarbetet på sin skola. I förskolans barnhälsa ingår 4 specialpedagoger, 1 förskolepsykolog och 1 språk- och mångfaldspedagog. Förskolan upplever att det är bra att själva ha hand om barnhälsan så att man kan anpassa bemanningen efter de faktiska behoven.

Analys

I kommentarer till vilka för- och nackdelar som märks i den nya organisationen lyfter områdescheferna fram att dialogen kan med denna organisation fördjupas mellan de olika professionerna i barn- och elevhälsan. I dialogen ligger också att elevhälsoarbetet kan utmanas både från skolans håll och från elevhälsochefens och elevhälsoteamets håll och här finns en risk att det kan vara svårt att samverka då förskolechefer och rektorer har olika perspektiv att bevaka jämfört med elevhälsochefer. En del rektorer ger till exempel uttryck för att man vill ansvara för all den pedagogiska personal som arbetar på den egna skolan för att skapa ett sammanhang på sin skola eller initiera kompetensutveckling för all personal.

En fördel som lyfts fram är att när elevhälsan är samlad inom stadsdelen, istället för att rektor själv ansvarar för att kompetensen finns på skolan, möjliggör att man kan utveckla specialistkompetenser som kan användas flexibelt på flera skolor. Det andra perspektivet är ett professionsperspektiv som handlar om att öka professionens kompetens och ge möjlighet att nätverka inom den egna professionen. Det framgår också i underlagen att det kan vara en svårighet när det gäller styrning och ledning av elevhälsan och en risk att ledning och styrning av

elevhälsans personal faller mellan stolarna då rektor, som beslutar om åtgärder för eleven, inte är chef för elevhälsans personal.

En samlad elevhälsa i Stadsdelen gör att även kollegialt utbyte är möjligt mellan de mindre yrkesgrupperna inom elevhälsan. En områdeschef tar upp att när elevhälsan organiseras stadsdelsvis och inte under rektor ökar förutsättningarna för att elevhälsan kan handleda skolornas personal på ett professionellt sätt. Detta beror dock på kompetensen hos den som handleder. En professionell handledning kräver att den som handleder har rätt kompetens.

En fördel som områdescheferna talar om är att de själva har en övergripande bild av hur det ser ut på enheterna vilket gör att skolorna kan få hjälp och stöd utifrån resursfördelningen. För förskolans del har det inte fungerat att barn- och elevhälsochefen haft ansvar för båda verksamheterna. Det har varit ett större fokus på skolan och skolans behov. Detta organiserar man nu om och en förskolechef i varje stadsdel kommer istället att ansvara för de specialpedagoger och andra funktioner man sorterar under barnhälsan. Det innebär att chefen för barnhälsan fortsättningsvis kommer att finnas med i områdesledningarna för förskolan, vilket hittills inte varit fallet.

I kommentarerna framkommer det att det varit en fördel att kompetensutvecklingen har kunnat riktas till olika professioner och man har kunnat utveckla identiteten i personalgruppen. Det finns en farhåga att man i och med uppdelningen inte kommer att arbeta med gemensam kompetensutveckling för samma professioner i både förskola och skola. Det är viktigt att hitta rutiner för att samverka kring detta på chefsnivå.

Yrkesnätverken under ledning av SPKC lyfts också som en faktor som ökat kompetensen hos de olika professionerna. Utvecklingsenheten kommer att fortsätta att ansvara för yrkesnätverk för att höja kompetensen inom respektive yrkeskår och ge möjlighet till erfarenhetsutbyte. Ur ett likvärdighetsperspektiv är detta ett bra forum för professionsutveckling. Här behöver man dock se hur ledningen av dessa yrkesnätverk samspelar med elevhälsochefens ledning så att man kan planera nätverken utifrån den strategiska planeringen för kompetensutveckling som elevhälsochefen bör ha för de olika professionsgrupperna. När det gäller kompetensutveckling av elevhälsan är val av innehåll ett område att lyfta. Det är viktigt att också elevens måluppfyllelse och skolans behov är en utgångspunkt för att planera ett relevant innehåll. Ett sådant exempel är matematiken, där skolan har en lägre måluppfyllelse och många specialpedagoger inte har en särskild kompetens på området. Detta behöver övervägas i den strategiska planeringen av kompetensutvecklingen.

Utvärdering av Specialpedagogiskt kompetenscentrums (SPKC) uppdrag

Under våren 2014 gjordes i rapporten handlingsplan Lust att lära – Möjlighet att lyckas! en översyn av hur stadens resurser för barn och elever i behov av särskilt stöd används på bästa sätt. Rapporten föreslog att dåvarande SSPKC skulle avvecklas i sin dåvarande form. I processen fattade LSG Arbetsgrupp förskola och skola beslut om hur SPKC:s ansvarsområden skulle fördelas från hösten 2014. Ett antal tjänster flyttades över till Utvecklingsenheten från jan 2015, en tjänst som medicinskt ledningsansvarig skolsköterska (MLA), en tjänst som psykolog, en tjänst som socionom och två tjänster som specialpedagoger. Under hösten 2014 kvarstod SPKC i organisationen med ansvar för AST-projektet, Skoldatateket och inskrivning i särskola. Övriga uppdrag flyttades till stadsdelarnas respektive barn- och elevhälsoorganisation med ett uppdrag att samverka utifrån ett likvärdighetsperspektiv. I rapporten framkom det också att övriga resurser på SPKC skulle tillföras nämnderna och återföras till resursfördelningsmodellen. Stadsdelarna ansvarade för att forma de förstärkningar inom elevhälsan som resurserna medger utifrån de behov respektive stadsdel har analyserat. Uppdraget att leda AST-projektet och

inskrivning i särskola skulle kvarstå på Utvecklingsenheten. Skoldatateket avvecklades först i januari 2015 efter en besparing i 2015 års resurstilldelning.

AST-projektet²

Projektet handlar om att utveckla tillgängligheten för alla elever på alla skolor. Syftet är att skapa en struktur/organisation som säkerställer att undervisningen är tillgänglig³ för elever inom AST med utgångspunkt i elevernas rätt till en likvärdig utbildning i en inkluderande miljö. Projektet är tänkt att öka elevgruppens måluppfyllelse och delaktighet. Målet är att öka måluppfyllelsen för dessa elever, att fler ska bli behöriga till gymnasiet samt att skolnärvaron ska öka. I varje stadsdel finns en utsedd skola på nivå 2 vilket innebär att man förutom att utbilda all personal också har hemklassrum i åk7-9 och en tillgänglig speciallärare för dessa elever. Övriga skolor är s.k. nivå1-skolor där representanter tar del av den kompetensutveckling, vilken SPKC/Utvecklingsenheten bedriver i samverkan med SPSM⁴.

Elever med AST-diagnos		
Stadsdel	Skolenheten har elever med AST-diagnos	Skolenheten har inte elever med AST-diagnos
Norr ⁵	7 skolor	
Väster ⁶	9 skolor	2 skolor
Öster ⁷	8 skolor	1 skola
Grundsärskolan		
Borås Stad	24 skolor	3 skolor

Stadsdelen Norr⁸

På Fristadskolan, en nivå 2-skola, har alla lärare, EHT och elevassistenter deltagit i utbildningen. På Sparsör har både specialpedagog och några lärare fått utbildningen. På Bergdalen och Sjöboskolan har någon specialpedagog eller lärare gått. Erikslund och Engelbrekt har inte deltagit i utbildningen, men haft handledning/utbildning tillsammans med en personal från SPKC/Utvecklingsenheten.

De effekter som nivå 2-skolan menar syns efter utbildningen handlar om ökad medvetenhet hos lärare kring komplexiteten och behov av att hitta olika lösningar. Några av nivå 1-skolorna menar också att pedagoger har fått fler strategier i arbetet med sina elever och att den utbildade pedagogen tillför nya dimensioner vid gemensamma diskussioner. En skola säger dock att man inte ser några effekter ännu förutom att man fått tid att diskutera inkluderingsbegreppet.

Stadsdelen Väster⁹

På Sandgårdskolan, en nivå 2-skola, har all personal deltagit i utbildningen. På Kristineberg, Svedje, Byttorp, Hestra Midgård har personal från elevhälsan deltagit. På Svedje har dessutom flera lärare fått utbildningen. Även Kinnarumma, Svaneholm och Viskafors har deltagit i utbildningen.

² AST står för autismspektrumtillstånd

³ Från och med den 1 januari 2015 ingår bristande tillgänglighet som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Läraren ska anpassa undervisningen för en elev med funktionsnedsättning. Elever som behöver särskilt stöd i skolan ska få det. Rektor har det yttersta ansvaret för att undervisningen organiseras så att eleven med funktionsnedsättning kan nå kunskapskraven. Den som driver skolan, huvudmannen, har ansvar för att eleven får tillgång till de verktyg och hjälpmedel som eleven behöver för sin skolgång. (Skolverket)

⁴ Specialpedagogiska Skolmyndigheten

⁵ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁶ Särilaskolan, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

⁷ Aplared, Gånghester, Kerstingsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁸ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁹ Särilaskolan, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

De effekter som några skolor ser handlar om ökad medvetenhet som syns genom att man ställer andra frågor vid samtal, elevintervjuer och kartläggningar samt i hur man möter elever inom AST. Sandgårdsskolan tar också upp aspekten kring en mer flexibel skolmiljö. Flera skolor på nivå 1 menar dock att spridningen ännu inte nått så långt på skolorna.

Stadsdelen Öster¹⁰

På Dalsjöskolan, en nivå 2-skola, har all pedagogisk och administrativ personal inklusive fritidsgårdens personal deltagit i utbildningen. Trandaredskolan har också deltagit med flera lärare. Övriga skolor: Boda, Dannike, Målsryd, Rångedala och Ekaräng har deltagit med några få lärare på utbildningen. På Fjärding och Myrås har endast rektor deltagit.

De effekter skolorna ser handlar om tydliga diskussioner om neuropsykiatriska funktionshinder och ett något förändrat förhållningssätt runt inkludering. Några skolor tar upp fördjupade insikter på hur man hanterar olika saker i vardagssituationer.

Generellt kan man säga att de skolor som är nivå 2-skolor har uttryckt tydligare effekter än andra skolor vilket förklaras med att dessa skolor deltagit med hela sin personal, eller så gott som alla.

Skoldatatek

När frågan om Skoldatateket ställts till skolorna svarar de allra flesta att man inte märkt någon skillnad på detta stöd som funnits att få från SPKC t.o.m. hösten 2014. Några skolor menar att det inte varit aktuellt med ett sådant stöd under hösten, men att man tidigare använt denna kompetens. En skola lyfter att man hoppas att denna tjänst blir kvar tills verksamheterna utvecklat en grundkompetens inom IKT och skapat ökad tillgänglighet av undervisningen.

Analys

AST-projektet

Av de skolor som besvarat frågeställningen om elever med AST-diagnos säger 24 skolor att man har elever med denna diagnos. Det är endast 3 skolor som säger att man inte har elever med denna diagnos. Rätt stöd och bemötande är centralt både för dessa elever och för övriga elever som också får vara med och bära konsekvenserna när en elev med AST-diagnos inte fungerar i sin skolmiljö. AST-projektet har tagits emot positivt på skolorna och för de personer som deltagit har kompetensen ökat. Detta betyder att lärare kan stå bättre rustade att möta elever som är i behov av särskilt stöd utifrån detta perspektiv. Utbildningen har dock pågått endast en termin och spridningen har inte kommit igång ännu på de flesta nivå 1- skolor, vilket inte är så konstigt med tanke på att endast representanter fått utbildning. Det är dock viktigt att betona att det är på dessa skolor som spridningen är viktig då höjd kompetens på området kan göra så att elever inte hamnar i dessa svårigheter och behöver gå på en nivå 2-skola.

Vi behöver på sikt titta närmare på hur man utformat en flexibel skolmiljö på nivå 2-skolorna och om det finns lärdomar att dra där även för övriga skolor. En rektor i Öster tar upp att det finns en brist på resurser för att anpassa skolans lokaler för dessa elever och detta behöver följas upp.

Skoldatatek

Skoldatateket har varit i funktion under hela hösten, men pga nedskärning i resurstilldelningen för 2015 så upphörde verksamheten vid årsskiftet. Stödet har getts under hösten men farhågan som någon rektor lyfter att man behöver utveckla en grundkompetens inom IKT inom sin egen verksamhet innan verksamheten avvecklas, är något att fundera över. IKT-pedagogerna som finns anställda inom stadsdelarna kan mycket väl stötta utifrån ett IKT-perspektiv, men ingen av dessa har dock specialpedagogisk kompetens. Program och licenser kommer att finnas tillgängliga i stadsdelarna, men det finns en risk för att utvecklingsarbetet kring detta kommer att avstanna.

¹⁰ Aplared, Gånghester, Kerstingsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

För att se till att kompetensen ändå finns i alla stadsdelar kommer yrkesnätverket för specialpedagogerna att också ha ett IKT-perspektiv där några specialpedagoger får möjlighet att utveckla sina kunskaper på området.

Konsekvenser för förskolan efter avveckling av SPKC

Norr¹¹

8 förskolor anger att man saknar att TAKK¹²-utbildning inte längre ges. 2 förskolor påpekar att de saknar att kunna få handledning av andra personer än den egna specialpedagogen. 7 förskolor tar också upp att det är svårare att få extra hjälp av t ex psykolog. 17 förskolor menar att det inte märks någon skillnad. Flera förskolor anger mer än en aspekt.

Väster

10 förskolor lyfter oro för hur mottagandet till särskolan kommer att tas om hand. 23 förskolor menar att det inte märks någon skillnad. 3 förskolor har också funderingar kring hur genomförandet av Västbusmöten kommer att bli. Några förskolor har angivit fler än en aspekt.

Öster

11 förskolor anger att man saknar utbildning i TAKK. 14 förskolor menar att det inte märks någon skillnad. Två förskolor tar upp att man saknar handledning till arbetslag. 2 förskolor anger att de inte vet.

Analys

I princip handlar konsekvenser efter avveckling av SPKC om några delar. Det första berör ansvaret för TAKK¹³ som numera ligger på stadsdelarnas barn- och elevhälsa. Här kan vi se att Barnhälsan har hanterat detta lite olika i stadsdelarna. I Stadsdelen Väster har man sedan tidigare haft omfattande utbildningar som förmodligen gett en högre grundkompetens bland pedagogerna. Personalen har dessutom genomgått en utbildning i TAKK under hösten och ytterligare dagar är inplanerade för våren. Barnhälsan håller också på att ta fram ett utbildningskoncept som vid behov kan erbjudas förskolorna. Många förskolor i Stadsdelarna Norr och Öster har däremot tagit upp att man saknar att TAKK-utbildning inte längre kan erhållas från SPKC. I Norr och Öster uppger elevhälsocheferna att man ordnar med TAKK-utbildning för elevhälsopersonalen när behov finns. Däremot finns inget beskrivet kring hur man har ordnat för att kunna höja kompetensen hos personalen på förskolan. Detta är ett område där det är tydligt att det inte är likvärdigt mellan stadsdelarna, vilket också flera förskolechefer tar upp i sina kommentarer. Frågan om hur en kompetens i en stadsdel också kommer övriga stadsdelar tillgodo behöver diskuteras bland elevhälsochefer och områdeschefer. Frågan är viktig att bevaka då också en omorganisation är planerad som innebär att barn- och elevhälsocheferna släpper barnhälsoarbetet till en annan ansvarig chef i respektive stadsdel.

Ett annat område handlar om extern handledning t ex specialpedagog eller psykolog. Genom SPKC fanns tidigare psykologkompetens att tillgå men stadsdelarna har inte helt lyckats bemanna för detta behov i förskolan, vilket märks i Stadsdelarna Norr och Öster. Behovet av extern handledning är en aspekt som är viktig att ha med i planeringen när barnhälsoarbetet framöver kommer att ansvaras för av respektive stadsdel.

Den tredje delen tar upp farhågor kring hur avvecklingen av SPKC får effekter för mottagandet i särskolan. Det är framför allt förskolorna i Väster som har frågor kring detta. Här är det viktigt att klargöra att mottagande till särskolan har flyttats till Utvecklingsenheten och kommer att ske

¹¹ Sagans förskola saknas i underlaget

¹² Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation

¹³ Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation

enligt samma rutiner som tidigare. Samma personer som tidigare varit ansvariga har kvar detta ansvar, fast under Utvecklingsenheten istället för SPKC.

Konsekvenser för grundskolan efter avveckling av SPKC

Nedanstående rubriker handlar om hur rektorer uppfattar att de ansvarsområden fungerar som SPKC tidigare haft ansvaret för och som under hösten 2014 övergått till stadsdelarnas respektive barn- och elevhälsa.

Individintegrerade särskoleelever

Rektorer har fått frågan hur man upplever att uppföljningen av individintegrerade särskoleelever fungerar. Det är från och med hösten som detta ansvar inte längre ligger på SPKC utan numera finns hos grundsärskolans rektor. Med undantag för Erikslund säger övriga skolor i Stadsdelen Norr att man antingen inte har någon individintegrerad särskoleelev eller ännu inte haft någon uppföljning. Några skolor har inte besvarat frågan men det är rimligt att tro att deras bedömning är densamma. Samma tankar har skolorna i Stadsdelen Väster förutom en skola där man menar att uppföljningen inte alls fungerar tillfredsställande. Skolorna i Stadsdelen Öster har antingen inga individintegrerade särskoleelever eller så har uppföljningen inte ägt rum ännu. En skola säger också att uppföljningen fungerar tillfredsställande.

Västbusmöten

Tidigare har SPKC som en neutral part förberett behovsområden med rektor innan mötena och på uppdrag av rektor även lett mötena. Efter avvecklingen av SPKC säger rektorer att de numera själva håller i dessa möten tillsammans med EHT. I Stadsdelen Väster är det på några skolor som antingen biträdande rektor eller rektor som leder mötena. Några skolor i Väster och Öster framhåller att det var en fördel när någon extern person kom in och kunde ställa frågor från en mer neutral position. Ett skäl som anges handlar om att man som rektor både ska leda mötet och vara delaktig i beslut som fattas. SPKC var en neutral part som kunde stötta ledningen av mötet och detta upplevdes som positivt när det fungerade så.

Läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och normbrytande beteende

SPKC har tidigare kunnat arbeta konsultativt gentemot skolorna i frågor som har med läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och kring elever med normbrytande beteende. Rektorer har besvarat frågor som handlar om hur det ser ut med kompetens i elevhälsoteamet och rutiner på skolan för att utveckla detta arbete.

Stadsdel	Finns kompetens i elevhälsoteamet när det gäller läs- och skrivsvårigheter?		Finns rutiner på skolan för att utveckla arbetet med läs- och skrivsvårigheter?	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Norr ¹⁴	7 skolor		7 skolor	
Väster ¹⁵	8 skolor	3 skolor	10 skolor	5 skolor
Öster ¹⁶	9 skolor		6 skolor	3 skolor
Borås Stad	24 skolor	3 skolor	23 skolor	8 skolor

Stadsdel	Finns kompetens i elevhälsoteamet när det gäller matematiksvårigheter?		Finns rutiner på skolan för att utveckla arbetet med matematiksvårigheter?	
	Ja	Nej	Ja	Nej

¹⁴ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

¹⁵ Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan saknas i underlaget. 5 skolor har svarat både ja och nej på frågan om rutiner

¹⁶ Gånghester, Kerstingsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

Norr ¹⁷	7 skolor		6 skolor	1 skola
Väster ¹⁸	8 skolor	3 skolor	8 skolor	3 skolor
Öster ¹⁹	7 skolor	2 skolor	6 skolor	3 skolor
Borås Stad	22 skolor	5 skolor	20 skolor	7 skolor

Stadsdel	Finns kompetens i elevhälsoteamet när det gäller elever med normbrytande beteende?		Finns rutiner på skolan för att utveckla arbetet med normbrytande beteende?	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Norr ²⁰	7 skolor	1 skola	6 skolor	2 skolor
Väster ²¹	10 skolor	2 skolor	10 skolor	4 skolor
Öster ²²	8 skolor	1 skola	6 skolor	3 skolor
Borås Stad	25 skolor	4 skolor	22 skolor	9 skolor

Övriga konsekvenser efter avveckling av SPKC

SPKC har bedrivit sitt arbete utifrån olika tillvägagångssätt: handledning/konsultativa insatser, utbildning, observationer, ledning av samarbete, samverkansinsatser samt ledning av Västbus och tolkning av olika styrdokument. Rektorerna har reflekterat över vilka för- och nackdelar det inneburit att SPKC har avvecklats och inte längre erbjuder detta stöd.

Handledning/konsultativa insatser

Stadsdelen Norr²³

4 skolor lyfter fram att man ännu inte sett något tillskott av resurser, vilket kan tolkas som att Elevhälsan inte klarar att inom befintliga resurser ge handledning och göra konsultativa insatser inom olika specialpedagogiska områden som SPKC tidigare kunde ge. 2 skolor påtalar också att det inte sker någon uppföljning av hörseleleverna. En skola säger att Pinocchio²⁴ finns som stöd och genom detta projekt har man fått handledning till berörd personal. Någon skola menar att det inte märks någon skillnad.

Stadsdelen Väster²⁵

2 skolor saknar handledningen/konsultationen och rådgivningen som SPKC gav. En av dessa skolor har dock en förhoppning att personal som tidigare arbetat på SPKC anställs på varje enhet och detta skulle kunna bli en fördel. En skola saknar någon som håller i Västbusmötena. 2 skolor beskriver att förstäläraryupdrag inom läsutveckling och matematik har slagit väl ut. 7 skolor menar att det inte märks någon skillnad eller att det inte är aktuellt på skolan.

Stadsdelen Öster²⁶

2 skolor tar upp att man är osäker på vilket stöd man kan få när det gäller hörselelever. En skola lyfter att det är svårt för de små enheterna att ha kompetens inom de olika områdena i sin elevhälsa. En fördel som tas upp handlar om att de som ska hjälpa är närmre verksamheten. 4 skolor anger att det inte märks någon skillnad eller att det inte är aktuellt på skolan.

¹⁷ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

¹⁸ Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan saknas i underlaget. En skola har svarat både ja och nej på frågan om rutiner och en skola har endast besvarat frågan om kompetens

¹⁹ Gånghester, Kerstingsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

²⁰ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget. En skola har svarat ja och nej både när det gäller kompetens och rutiner.

²¹ Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan saknas i underlaget. En skola har svarat både ja och nej på frågan om kompetens och tre skolor har svarat både ja och nej på frågan om rutiner.

²² Gånghester, Kerstingsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

²³ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

²⁴ Ett resursteam som verkar för att barn, vårdnadshavare och pedagoger får stöd genom samverkan av olika insatser

²⁵ Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan och Hestra Midgård saknas i underlaget.

²⁶ Aplared, Gånghester, Kerstingsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

Utbildning

*Stadsdelen Norr*²⁷

En skola tar upp att det i vissa fall numera saknas möjlighet att konsultera någon som kan ge kunskap och handledning i arbetslagen. 6 skolor ser ingen skillnad efter avvecklingen av SPKC.

*Stadsdelen Väster*²⁸

2 skolor beskriver att försteläraryupdrag inom läsutveckling och matematik har slagit väl ut. 7 skolor ser ingen skillnad efter avvecklingen av SPKC.

*Stadsdelen Öster*²⁹

2 skolor säger att det inte finns utrymme att hålla utbildning, utan detta bakas in i handledning och konsultation. En annan skola säger också att det lätt krockar mellan olika utbildningar som t ex matematiklyft, lässatsning och IKT-satsning och AST. 7 skolor ser ingen skillnad efter avvecklingen av SPKC.

Observationer

*Stadsdelen Norr*³⁰ *Stadsdelen Väster*³¹ *Stadsdelen Öster*³²

Alla skolor menar att det inte märks någon skillnad när det gäller stöd med observationer utifrån avveckling av SPKC.

Ledning av samarbete skola-Bup-IFO, samverkansinsatser

*Stadsdelen Norr*³³

6 skolor menar att det inte märks någon skillnad när det gäller stöd med ledning av samarbete skola-Bup-IFO eller samverkansinsatser utifrån avveckling av SPKC. En skola saknar en specifik samverkanskompetens på SPKC som inte finns tillgänglig i och med avvecklingen.

*Stadsdelen Väster*³⁴

Alla skolor menar att det inte märks någon skillnad när det gäller stöd med ledning av samarbete skola-Bup-IFO eller samverkansinsatser utifrån avveckling av SPKC, med undantag av en skola som tycker att de numera saknar stöttning i ledning av möten och i att få en samlad bild kring en elev.

*Stadsdelen Öster*³⁵

Alla skolor menar att det inte märks någon skillnad när det gäller ledning av samarbete skola-Bup-IFO eller samverkansinsatser utifrån avveckling av SPKC. Undantaget är en skola som beskriver att de själva har denna kompetens och erfarenhet på skolan då man haft en stor andel elever med denna problematik och på skolan finns även en speciallärare anställd som tidigare arbetat med dessa frågor hos SPKC.

Tolkning läroplan och andra styrdokument

De allra flesta skolorna har inte märkt någon skillnad alternativt att det inte varit aktuellt på skolan. En skola i Öster lyfter att man haft denna kompetens i ledningen och inom EHT.

Analys

Generellt kan man säga att det i många avseenden inte har märkts så stor skillnad i elevhälsoarbetet i och med att SPKC har avvecklats, åtminstone inte efter en termin. Några

²⁷ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

²⁸ Daltorp 1-6, Hestra Midgård, Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan saknas i underlaget.

²⁹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

³⁰ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

³¹ Hestra Midgård, Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan saknas i underlaget.

³² Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

³³ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

³⁴ Hestra Midgård, Särilaskolan, Sandared, Sandhultskolan saknas i underlaget.

³⁵ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

skolor saknar dock viss form av handledning, möjlighet till konsultation och uppföljningen av hörseleleverna upplevs inte fungera som det var tänkt.

Själva genomförandet av avvecklingen skedde successivt under hösten 14 och tanken var att personal från SPKC skulle kunna förstärka bemanningen i stadsdelarna. Så har det dock inte blivit. Inför avvecklingen och i samband med den så skedde ett större tapp på personal från SPKC och därmed försvann kompetens från organisationen. Av de 16 tjänster som fanns på SPKC övergick 6 tjänster till Utvecklingsenheten. Dessa är en tjänst som medicinskt ledningsansvarig skolsköterska (MLA), en tjänst som psykolog, en tjänst som socionom och två tjänster som specialpedagoger samt en cheftjänst som omvandlades till planeringsledare för kommundemensam verksamhet. Av de övriga 10 tjänsterna gick 5 till andra kommuner eller fristående skolor. En tjänst gick till utbildningsförvaltningen som talpedagog, en tjänst till Dialogcentrum och en tjänst till BUP. Endast 2 tjänster finns kvar i elevhälsoarbete i stadsdelarna (i Stadsdelen Öster). I sammanhanget behöver man också tillägga att stadsdelarna inte har utökat sin bemanning inom elevhälsan, utan snarare dras med svårigheter att tillsätta vakanta tjänster. Det går naturligtvis inte att dra slutsatser av vilka effekter detta har fått så här nära inpå förändringen. Det är dock viktigt att se att Borås Stad har tappat kompetens i organisationen och det skulle kunna innebära konsekvenser för elevers måluppfyllelse på sikt.

En annan konsekvens av avvecklingen är att de ekonomiska resurser som frigjorts i organisationen har återförts till nämnderna via resursfördelningsmodellen. Resurserna har alltså inte varit öronmärkta för barn- och elevhälsa i stadsdelarna. Att få resursförstärkning till stadsdelarna, som en del skolor hoppades på, blev inte så. De resurser som sparades in genom avvecklingen gick in i den allmänna resursfördelningsmodellen, men det finns inga tecken på att någon stadsdel har kunnat utöka med fler personer i elevhälsan. Avslutningsvis kan man dra slutsatsen att stadsdelarnas barn- och elevhälsa har fått ett större ansvarsområde men inga medel för detta. I praktiken har alltså en neddragning gjorts i barn- och elevhälsan.

Nedanstående rubriker handlar om hur rektorer uppfattar att de ansvarsområden fungerar som SPKC tidigare haft ansvaret för och som under hösten 2014 övergått till stadsdelarnas respektive barn- och elevhälsa.

Individintegrerade särskolelever

De slutsatser man kan dra utifrån resultaten pekar på att arbetet med uppföljningen knappast varit igång under hösten, men att de skolor som har erfarenhet sedan tidigare också tycker att det fungerat bra. I något enstaka fall där en rektor har uttryckt att det inte fungerat bra med uppföljningen får kontakt tas i det enskilda fallet för att se vilka åtgärder som behöver vidtas.

Västbusmöten

Här är ett område där det råder stor samstämmighet i att respektive rektor ansvarar för Västbusmöten på sin skola. Några skolor saknar dock den externa parten, SPKC, som kunde vara neutral. Detta skulle man kunna utveckla inom respektive stadsdels elevhälsa att man hjälps åt över skolgränserna att kunna vara den parten om behov finns.

Läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och normbrytande beteende

Många av de specialpedagoger som finns inom stadsdelarnas elevhälsa har utöver sin grundutbildning olika påbyggnadsutbildningar som fördjupar kunskaper om läs- och skrivsvårigheter. Det är ett fåtal skolor som saknar kompetens på området, men när det gäller språkstörningar har det i yrkesnätverken för specialpedagoger uttryckts att man saknar kompetens på området. Under hösten har inte skolorna i Viskafors haft tillgång till en sådan kompetens. En orsak till att det saknats stöd handlar om att det har varit svårigheter att rekrytera specialpedagoger. De specialpedagoger på SPKC med inriktning mot läs- och språksvårigheter,

som tidigare arbetat med handledning och stöd för lärare som har elever med läs- och skrivsvårigheter, återfinns dock inte på stadsdelarna. Flera skolor i Väster har svarat både ja och nej på om man har rutiner för att utveckla arbetet kring läs- och skrivsvårigheter. Vi kan inte dra några slutsatser av vilka sorters rutiner man avser. Varken i fråga eller i svar är begreppet rutiner definierat så begreppet kan naturligtvis tolkas på flera sätt. Det är viktigt att tillgodogöra sig läsning för övrig kunskapsutveckling och även i detta sammanhang vill vi stryka under att brist på kompetens i stödet och rutiner för att utveckla arbetet för elever med läs- och skrivsvårigheter kan få effekter på måluppfyllelsen.

Kompetensen i elevhälsoteamet gällande matematiksvårigheter uppges finnas på alla skolor utom på en handfull. I yrkesnätverken för specialpedagoger har det framkommit en delvis annan bild än den samlade bedömningen rektorerna ger, vilken säger att specialpedagoger i mycket stor utsträckning saknar kompetens för att arbeta med matematiksvårigheter. Endast några få specialpedagoger har påbyggnadsutbildning i matematik. Detta är något att beakta i den strategiska planeringen av kompetensutveckling och rekrytering eftersom brister i kompetens inom organisationen påverkar måluppfyllelsen i matematik. Vi ser också att det även på matematikområdet finns en handfull skolor som inte har rutiner för att utveckla arbetet med matematiksvårigheter.

Kompetensen i elevhälsoteamet när det gäller elever med normbrytande beteende bedöms ungefär som på övriga områden där vi ställt frågan. De skolor som upplever brister i kompetens kan utveckla sådan bl a med hjälp av AST-utbildningen. Det finns skolor ger goda exempel på rutiner man tagit fram på detta område.

Handledning/ konsultativa insatser

De upplevda konsekvenserna av att SPKC inte längre ger handledning eller ger konsultativa insatser inom det specialpedagogiska området är lite blandade. Det finns både skolor som saknar stödet och de som inte märker någon skillnad.

Ansvaret för den uppföljning av hörselelever som stadsdelarnas respektive elevhälsa tagit över verkar inte fungera fullt ut. Det finns skolor i Norr som menar att det inte skett någon sådan uppföljning och även i Öster är man undrande över vilket stöd man kan få. Detta är ett område att se över och säkerställa att dessa elever får en god uppföljning.

Utbildning

De flesta skolor menar att de inte märker någon skillnad att SPKC inte längre erbjuder olika utbildningar. Här är det svårt att avgöra om rektorer tänkt att AST-utbildningen letts av personal på SPKC och därför inte märkt någon skillnad i vad som erbjuds, eller om bedömningen gäller andra utbildningsinsatser som tidigare genomförts av SPKC. Men generellt verkar det av svaren att döma som om detta område inte varit så stort eller efterfrågat. En förklaring till detta kan vara att det är på många andra områden som skolorna också har pågående kompetensutveckling och det är snarare så att det kan vara svårt att få ihop tid till all kompetensutveckling som det finns behov av.

Observationer, ledning av samarbete skola-Bup-IFO, samverkansinsatser samt tolkning läroplan och andra styrdokument

Av svaren att döma då de allra flesta inte verkar se någon skillnad, är det rimligt att tro att dessa typer av stöd inte verkar ha varit så efterfrågade.

Som en hjälp i den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet:

Rektor/ Enhetschef elevhälsa

- Vilka mål har skolans elevhälsoarbete att arbeta mot? Är de kända för alla på skolan?
- Utifrån vilka kriterier ska elevhälsoarbetet utvärderas?
- Hur arbetar vi med spridning av kompetensutveckling utifrån AST-projektet?
- Hur ska vi arbeta för att elevhälsopersonalen ska ha rätt kompetens utifrån skolans behov?
- Hur kan vi utveckla vårt arbete inom olika områden t ex kring hörsel där kompetensen tidigare fanns på SPKC?

Huvudman

- Vilka mål har skolans elevhälsoarbete att arbeta mot?
- Utifrån vilka kriterier ska elevhälsoarbetet utvärderas?
- Hur ser likvärdigheten ut i stadsdelarnas elevhälsoarbete?
- Hur säkerställer vi att resurser efter avveckling av SPKC kommer elevhälsoarbetet till del i stadsdelarna?
- Hur ska vi arbeta för att elevhälsopersonalen ska ha rätt kompetens utifrån skolans behov?

Resursfördelningsmodellen för särskilt stöd

Resursfördelningsmodellen bygger på att man utifrån ett individperspektiv tar hänsyn till skillnader mellan olika förskolor och skolor när det gäller behov av stödinsatser för barn och elever i behov av särskilt stöd. Områdescheferna fördelar resurser utifrån en kartläggning per individ som görs av elevhälsan och här ser det naturligtvis olika ut per verksamhetsområde och stadsdel hur mycket resurser man satt av till denna fördelning. Områdescheferna har nedan gjort en bedömning av modellens verkningsgrad.

I hur hög grad fungerar resursfördelningsmodellen så att alla barn som är i behov av särskilt stöd får det stöd de behöver?

Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
	2 OC	4 OC	1 OC

Även om det är en stor spännvidd i bedömningen av verkningsgraden, så är kommentarerna likartade bland områdescheferna. I sina kommentarer säger de att modellen inte fungerar fullt ut. En viktig aspekt i detta handlar om vilka medel för särskilt stöd som finns. Det är självklart så att man ser att en ökad ram skulle öka förutsättningarna för att fler barn och elever får det stöd de har rätt till. I förskolan i Väster pågår ett arbete att ta fram en ny modell för resursfördelning som tar med fler aspekter av behoven i syfte att öka likvärdigheten och effektiviteten.

En annan faktor som påverkar stödet till eleverna är också personalens kompetens och arbetsmetoder samt sättet att organisera och strukturera verksamheten. Samverkan mellan förskola och barnhälsa lyfts också fram som ett förbättringsområde.

En orsak till att modellen inte fungerar fullt ut kan också vara att kartläggningen genomförs vid ett tillfälle och det finns ingen möjlighet att kompensera för förändringar t ex. i form av inflyttningar som skett efter kartläggningen.

En områdeschef lyfter även att det kan vara så att en strävan att hålla klasstorlekar nere medför att de flexibla resurser som behöver finnas i skolorna är för liten för att tillgodose allt behov av stöd. I någon kommentar framkommer det att då varje budgetår inneburit att när verksamheten får göra anpassningar får det konsekvenser för grundresursen, vilket i sig påverkar förutsättningarna för det särskilda stödet. Ett sådant exempel kan vara att ett arbetslag får lägre grundresurs för att kunna få särskild resurs för barn i behov av särskilt stöd.

En annan kommentar är att det inte är säkert att man kan tillgodose behov även om resursen finns när man ibland har svårt att hitta personer med specialkompetens t ex teckenspråk.

Det framkommer i kommentarerna att man behöver se över variabeln utlandsfödda föräldrar i den allmänna resursfördelningsmodellen till förmån för föräldrars utbildningsnivå, eftersom ett generellt stöd och resurser riktat till elever som behöver stöd i sin språkutveckling på sitt andraspråk idag går genom CFL.

Förskolan

Barnhälsoteamet – uppdrag och kompetens

Barnhälsoteam finns kopplade till förskolan i varje stadsdel i Borås Stad. Det finns enligt Skollagen ingen skyldighet för en kommun att organisera barnhälsoteam. Barnavårdscentralerna har det medicinska ansvaret för förskolebarnen. Barnhälsan i Borås Stad bistår med pedagogisk handledning och konsultation i förskolan och gör vid behov pedagogiska utredningar.

I hur hög grad får jag som förskolechef stöd i barnhälsoarbetet av barnhälsoteamet?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr			9 förskolor	19 förskolor
Väster			4 förskolor	31 förskolor
Öster			16 förskolor	14 förskolor
Borås Stad			29 förskolor	64 förskolor

Samtliga förskolechefer uppger att de får stöd i barnhälsoarbetet av barnhälsoteamet och 69 procent att det sker i mycket hög grad. I stadsdelen Väster har störst andel av förskolecheferna skattat i mycket hög grad. I sina kommentarer lyfter några förskolechefer i Stadsdelarna Norr och Öster att de saknar vissa kompetenser såsom språkpedagog, kurator och psykolog samt tid för specialpedagogen att ge stöd i tillräcklig omfattning. Flera chefer i Öster framhåller ett välfungerande arbete med god struktur.

I vilken utsträckning nyttjar jag som förskolechef barnhälsoteamets kompetens

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr			21 förskolor	7 förskolor
Väster		1 förskola	11 förskolor	23 förskolor
Öster ³⁶			24 förskolor	5 förskolor
Borås Stad		1 förskola	56 förskolor	35 förskolor

61 procent av förskolecheferna bedömer att de nyttjar barnhälsoteamets kompetens i hög grad. 38 procent i mycket hög grad. Det framgår av kommentarerna att vissa kompetenser saknas, men att man vänder sig till barnhälsoteamet så fort behov uppstår. Stadsdelen Väster visar högst skattningar men en förskolechef nyttjar barnhälsoteamets kompetens endast i liten grad.

I hur hög grad arbetar all personal på förskolan med främjande och förebyggande barnhälsoarbetet?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr		2 förskolor	19 förskolor	7 förskolor
Väster		2 förskolor	27 förskolor	6 förskolor
Öster ³⁷			26 förskolor	2 förskolor
Borås Stad		4 förskolor	72 förskolor	15 förskolor

³⁶ Våglängdsgården saknas i underlaget

³⁷ Hässlegårdens förskola och Tunnländsgården saknas i underlaget

79 procent av förskolecheferna bedömer i sina skattningar att det är i hög grad som all personal på förskolan arbetar med det främjande och förebyggande barnhälsoarbetet. 16 procent bedömer att detta sker i mycket hög grad.

I Stadsdelen Öster beskriver en förskolechef ett kontinuerligt arbete med att utveckla grupp- och organisationsnivåerna med fokus på att undanröja hinder och tillrättalägga miljön.

I vilken grad arbetar barnhälsoteamet strategiskt med främjande och förebyggande arbete?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad 1-2 ggn/termin	I hög grad 3-4 ggn/termin	I mycket hög grad Varje månad
Norr		6 förskolor	6 förskolor	16 förskolor
Väster		2 förskolor	26 förskolor	7 förskolor
Öster	1 förskola ³⁸	15 förskolor	14 förskolor	
Borås Stad	1 förskola	23 förskolor	46 förskolor	23 förskolor

23 förskolor uppger att barnhälsoteamet arbetar strategiskt med främjande och förebyggande arbete i mycket hög grad - varje månad. Lika många bedömer att det sker i liten grad med två till fyra gånger per år. I Stadsdelen Öster är skattningarna lägre och i Stadsdelen Norr redovisar förskolecheferna en högre regelbundenhet.

Av kommentarerna framgår att flera förskolor har en organisation för regelbundna besök och uppföljningar där man framhåller månatliga barnhälsomöten, månadsbesök och uppföljningsmöten, terminsvisa konferenser, handledning och kompetensutveckling.

I hur hög grad finns ett fokus på friskfaktorer i det förebyggande barnhälsoarbetet? (barnhälsoplanen)

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr				28 förskolor
Väster			35 förskolor	
Öster ³⁹			25 förskolor	3 förskolor
Borås Stad			60 förskolor	31 förskolor

I hur hög grad finns ett fokus på friskfaktorer i det åtgärdande arbetet i kartläggning, analyser och beslut? (barnhälsoplanen)

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr				28 förskolor
Väster			30 förskolor	5 förskolor
Öster			12 förskolor	18 förskolor
Borås Stad			42 förskolor	51 förskolor

³⁸ Östergården som är en nystartad förskola har ännu inte kommit igång med arbetet

³⁹ Hässlegårdens förskola och Tunnländsgården saknas i underlaget

33 procent av förskolecheferna skattar att det i mycket hög grad finns fokus på friskfaktorer i det förebyggande barnhälsoarbetet. Inga förskolechefer i Stadsdelen Väster och ett fåtal i Stadsdelen Öster har skattat sig på mycket hög grad. Som exempel på friskfaktorer i det förebyggande barnhälsoarbete anger förskolechefer arbetet på organisation-, grupp-, och individnivå då problem i möte mellan omgivning och barn uppstår. Värdegrunden och förhållningssättet genomsyras av strävan att finna orsaker till friktion mellan omgivningen och barnet och arbeta utifrån det. Vidare lyfter man vikten av att tillrättalägga miljö, finna lämplig gruppindelning och se till att barnet möts av rimliga krav. Styrkor hos barnet kartläggs och arbetet fokuseras på det som ger framgångar. Här trycker man även på betydelsen av att arbeta med hela gruppen för att möta barnets behov.

I det *åtgärdande arbetet* i kartläggning, analyser och beslut bedömer förskolecheferna att det finns ett fokus på friskfaktorer i övervägande mycket hög grad. Stadsdelen Väster lägger sig något lägre än övriga även i det åtgärdande arbetet.

I stadsdelen Öster är det markant fler på högsta nivå i det åtgärdande än i det förebyggande arbetet.

Görs gemensamma analyser på förskolan i det *förebyggande* barnhälsoarbetet utifrån individ-, grupp- respektive organisationsnivå? (t ex använder man sig av checklistan i barnhälsoplanen)

Stadsdel	Individnivå		Gruppenivå		Organisationsnivå	
	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
Norr	28 förskolor		26 förskolor	2 förskolor	28 förskolor	
Väster	35 förskolor		35 förskolor		35 förskolor	
Öster	12 förskolor ⁴⁰	14 förskolor	7 förskolor ⁴¹	19 förskolor	9 förskolor ⁴²	18 förskolor
Borås Stad	75 förskolor	14 förskolor	68 förskolor	21 förskolor	72 förskolor	18 förskolor

En klar majoritet av förskolorna uppger att de gör gemensamma analyser på förskolan i det *förebyggande* barnhälsoarbetet utifrån såväl individnivå, gruppnivå som organisationsnivå. En stor andel av förskolecheferna i Stadsdelen Öster bedömer att det inte sker.

Det framgår av förskolecheferns kommentarer i Stadsdelen Norr att barnhälsoplanen inte är implementerad överallt och i de fall där barnhälsoplanen inte tillämpas i alla delar menar man att det beror på att den uppfattas som omständlig och tidsödande. En förskola påpekar att dokumentationen kan förbättras genom att den samlas på ett ställe; idag dokumenteras individ och grupp gemensamt men avseende det förebyggande arbetet på organisationsnivå dokumenteras det i andra sammanhang. Vidare beskriver man att checklistan används då arbetslaget vill lyfta ett barn eller en grupp på ett orienteringsmöte, då har de fått tänka igenom och besvara frågorna och ha det som ett verktyg för att synliggöra hur arbetslaget arbetar. Andra framhåller att checklistan ger en medvetenhet om hur man arbetar och att detta verktyg bör användas i större utsträckning.

Analys

I Borås Stad finns barnhälsoteam kopplade till förskolan i varje stadsdel. Samtliga förskolechefer uppger att de får stöd i barnhälsoarbetet av barnhälsoteamet. Förskolorna i Stadsdelen Väster har skattats högst, kanske för att de har tillgång till språkpedagog, något som de andra stadsdelarna saknar. I Stadsdelen Norr lyfter flera förskolechefer att de saknar kurator och psykolog samt tid för specialpedagogen att ge stöd i tillräcklig omfattning.

⁴⁰ Hässlegårdens förskola, Tunnländsgården, Milstengården och Dannike förskola saknas i underlaget

⁴¹ Hässlegårdens förskola, Tunnländsgården, Milstengården och Dannike förskola saknas i underlaget

⁴² Hässlegårdens förskola, Tunnländsgården och Milstengården saknas i underlaget

Förskolecheferna bedömer att de nyttjar barnhälsoteamets kompetens väl. Det framgår av kommentarerna att vissa kompetenser saknas, men att man i hög utsträckning vänder sig till barnhälsoteamet så fort behov uppstår. Även här är Västers skattningar högst.

I stort sett all personal på förskolan bedöms arbeta med det främjande och förebyggande barnhälsoarbetet. Detta måste dock ställas i relation till bilden av stora barngrupper och ansträngd arbetssituation på förskolorna och följas upp efter hand som effekterna av planeringstid blivit synliga. Planeringstiden är avgörande för att åstadkomma ett förebyggande arbete på förskolorna.

Avseende barnhälsoteamets strategiska främjande och förebyggande arbete varierar frekvensen mellan stadsdelarna. I Stadsdelen Öster är skattningarna lägre och i Stadsdelen Norr redovisar förskolecheferna en högre regelbundenhet. Många förskolor har en struktur för regelbundna besök och uppföljningar.

Förskolecheferna uttrycker att det finns fokus på friskfaktorer i såväl det förebyggande som det åtgärdande barnhälsoarbetet. Det är tydligt att det handlar om att skapa samsyn kring värdegrund och förhållningssätt så att det kan genomsyra hela förskolans verksamhet. Detta arbete kräver långsiktig planering och förskolechefernas höga skattningar kan vara ett uttryck för att detta arbete funnits länge.

Barnhälsoplanen

Barnhälsoplanen fastställdes av Kommungemensam lokal samverkansgrupp i mars 2014. En barnhälsoplan med tillhörande rutiner ska göra att barnhälsoarbetet blir likvärdigt i hela kommunen. Förskolechef ansvarar för, leder och utvecklar barnhälsoarbetet på den egna enheten, och kan ge uppdrag till personalen inom Barnhälsan.

Förskollärare ansvarar enskilt och tillsammans med övrig personal för barnens lärande, trivsel och utveckling samt för att stimulera och stödja barn i behov av särskilt stöd.⁴³

Implementering av gemensamma rutiner/planer

Utvecklingsplan i förskolan (beslut Arbetsgrupp 130125)	Känner inte till	Känner till	Används delvis	Helt implementerad
Stadsdel				
Norr			28 förskolor	
Väster				35 förskolor
Öster				30 förskolor
Borås Stad			28 förskolor	65 förskolor

Förskolecheferna i stadsdelarna Väster och Öster uppger att Utvecklingsplan i förskolan är helt implementerad och för stadsdelen Norr att den används delvis. I Stadsdelen Väster nämns i kommentaren att Utvecklingsplanen alltid används vid barn i behov av särskilt stöd, men att förskolecheferna tillsammans med barnhälsan i vissa fall behöver se till att arbetet fullföljs, följs upp, analyseras och ger resultat.

Övergångsdokumentet (beslut Arbetsgrupp 121116)	Känner inte till	Känner till	Används delvis	Helt implementerad
Stadsdel				
Norr ⁴⁴				25 förskolor

⁴³ Borås Stads Barnhälsoplan 2014

⁴⁴ Frufällegården, Smörbollen och Kröklingegården saknas i underlaget

Väster				35 förskolor
Öster				30 förskolor
Borås Stad				90 förskolor
Arbetsgång Barnhälsa (Barnhälsoplanen)	Känner inte till	Känner till	Används delvis	Helt implementerad
Stadsdel				
Norr		21 förskolor	7 förskolor	
Väster				35 förskolor
Öster ⁴⁵			1 förskola	27 förskolor
Borås Stad		21 förskolor	8 förskolor	62 förskolor
Kartläggning av barn i behov av särskilt stöd (Barnhälsoplanen)	Känner inte till	Känner till	Används delvis	Helt implementerad
Stadsdel				
Norr		21 förskolor	7 förskolor	
Väster				35 förskolor
Öster ⁴⁶				27 förskolor
Borås Stad		21 förskolor	7 förskolor	62 förskolor

Samtliga förskolor som svarat uppges helt ha implementerat Övergångsdocumentet. Arbetsgång och kartläggning ur barnhälsoplanen är helt implementerade i Stadsdelarna Väster och Öster. Av kommentarerna framgår att man i stadsdelen Väster genomför kartläggningen på alla förskolor i samarbete med specialpedagog två gånger per år. I stadsdelen Norr utgör kartläggningen grund för områdeschefens fördelning av det särskilda stödet

Förskolecheferna har genomfört en självskattning om barnhälsoplanen utifrån nedanstående nivåer:

1. Barnhälsoplanen är framtagen, men vi har inte tagit del av den på enheten.
2. Barnhälsoplanen är känd av så gott som all personal. Vi har dock inte implementerat allt i planen.
3. Barnhälsoplanen är implementerad och används i verksamheten.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr	6 förskolor	13 förskolor	9 förskolor	0 förskolor	0 förskolor
Väster		0 förskolor	0 förskolor	25 förskolor	10 förskolor
Öster		0 förskolor	2 förskolor	12 förskolor	16 förskolor
Borås Stad	6 förskolor	13 förskolor	11 förskolor	37 förskolor	26 förskolor

Förskolorna i Stadsdelarna Väster och Öster skattas ha nått eller vara på väg mot att Barnhälsoplanen är implementerad och används i verksamheten. I stadsdelen Norr bedömer flertalet förskolechefer att Barnhälsoplanen ännu inte är implementerad och på 6 förskolor har man inte tagit del av den. I Stadsdelen Öster beskriver en förskolechef hur implementeringen genomförts i ett samarbete mellan specialpedagogen och förskolechefen.

Analys

I Barnhälsoplanen beskrivs förskolechefens ansvar på följande sätt: *"Förskolechef ansvarar för, leder och utvecklar barnhälsoarbetet på den egna enheten och kan ge uppdrag till personalen inom Barnhälsan"*.

⁴⁵ Aplareds förskola och Kerstinsgården saknas i underlaget

⁴⁶ Hässlegårdens förskola, Tunnländsgården och Våglängsgården saknas i underlaget

Förskolecheferna i stadsdelarna Väster och Öster uppger att Utvecklingsplan i förskolan är helt implementerad och för stadsdelen Norr att den används delvis. I Stadsdelen Väster framhålls att Utvecklingsplanen alltid används vid barn i behov av särskilt stöd, men att det är nödvändigt att förskolecheferna tillsammans med barnhälsan driver på så att arbetet fullföljs, följs upp, analyseras och ger resultat.

Samtliga förskolor som svarat uppges helt ha implementerat Övergångsdokumentet. Det framgår avseende *Arbetsgång Barnhälsa* och *Kartläggning av barn i behov av särskilt stöd* att de är helt implementerade i stadsdelarna Väster och Öster men att dokumenten inte styr arbetet i stadsdelen Norr där de används delvis på ett fåtal förskolor.

Av kommentarerna framgår att man i stadsdelen Väster genomför kartläggningen på alla förskolor i samarbete med specialpedagog två gånger per år. I stadsdelen Norr utgör kartläggningen grund för områdeschefens fördelning av det särskilda stödet.

Förskolorna i stadsdelarna Väster och Öster skattas ha nått eller vara på väg mot att Barnhälsoplanen är implementerad och används i verksamheten. I stadsdelen Norr bedömer flertalet förskolechefer att Barnhälsoplanen ännu inte är implementerad. Jämfört med förskolechefernas skattningar 2014 så har stadsdelen Väster tagit ett kraftigt tag för att introducera planen sedan förra året. Stadsdelen Norr hade då inte tagit del av planen och stadsdelen Öster skattade sig högt.

Av förskolechefernas kommentarer framgår att det finns ett arbete att göra för att implementera rutinerna i Barnhälsoplanen, i synnerhet i Stadsdelen Norr.

Barnhälsoplanen är inte implementerad i Stadsdelen Norr överallt och i de fall där barnhälsoplanen inte tillämpas i alla delar menar någon förskolechef att det beror på att den av personalen uppfattas som omständlig och tidsödande. Detta kan vara ett uttryck för att barnhälsoplanen har introducerats senare i Norr än i de övriga stadsdelarna. Bilden spretar något då ett stort antal förskolechefer ändå säger sig göra gemensamma analyser. En kartläggning över hur långt implementeringen har kommit skulle kunna vara ett stöd i det fortsatta arbetet.

I Öster beskriver en förskolechef hur implementeringen genomförts i ett samarbete mellan specialpedagogen och förskolechefen.

I den nya organisationen för Barnhälsan i Borås Stad är det angeläget att planera för behovet av samverkan mellan stadsdelarna för att utveckla den likvärdighet som Barnhälsoplanen syftar till.

Vad är ett förebyggande arbete? Hur blir ett salutogent perspektiv konkret i barnhälsoarbetet? I Öster beskriver en förskolechef ett kontinuerligt arbete med att utveckla grupp och organisationsnivåerna med fokus på att undanröja hinder och tillrättalägga miljön. Vi behöver lyfta och sprida goda exempel i det fortsatta arbetet med att utveckla arbetet med barnhälsa i Borås Stad.

Lokala mål och strategier

Finns lokala mål och strategier för barnhälsoarbetet på förskolan?		
Stadsdel	Ja	Nej
Norr ⁴⁷	27	
Väster	8	24
Öster ⁴⁸	2	

⁴⁷ Sagans förskola saknas i underlaget

⁴⁸ Endast två förskolor har angett något svar på frågan.

Analys

Resultaten är lite haltande eftersom så få förskolor i Öster besvarat frågan. En tydlig tendens är dock att det ser väldigt olika ut mellan Stadsdelarna Norr och Väster. I kommentarerna framhåller de flesta förskolorna i Väster att man arbetar i enlighet med barnhälsoplanen och därför inte har några lokala mål formulerade. Bland förskolorna i Norr beskrivs att det finns rutiner kring samarbete mellan områdeschefen och specialpedagogerna kring barn i behov av särskilt stöd när det gäller t ex behovsanalyser och uppföljningar. Även en strategi för handledning tas upp. På Sjöbo finns tydliga exempel på lokala mål och strategier beskrivna. Frågeställningen är ny i kvalitetsarbetet för förskolan så det går inte att se om det finns någon trend att man sätter upp lokala mål och strategier i större utsträckning än tidigare. Det kan dock vara rimligt att anta när en förskola sätter upp lokala mål och strategier att man har ett mer medvetet och genomtänkt barnhälsoarbete genom den reflektion som krävs för att formulera egna mål och strategier för arbetet.

Som en hjälp i den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet:

Förskolechef

- Vilka mål har förskolans barnhälsoarbete att arbeta mot?
- Utifrån vilka kriterier ska barnhälsoarbetet utvärderas?

Huvudman

- Vilka mål har förskolans barnhälsoarbete att arbeta mot?
- Utifrån vilka kriterier ska barnhälsoarbetet utvärderas?
- Hur ska vi organisera för att TAKK-utbildning ges till förskolorna i alla stadsdelar?
- Hur kan vi tillgodose behovet av extern handledning (t ex av psykolog) i en ny organisation?

Samverkan – BVC

I hur hög grad sker samverkan med BVC i det åtgärdande arbetet kring individen?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr		4 förskolor	21 förskolor	3 förskolor
Väster		1 förskola	18 förskolor	16 förskolor
Öster		21 förskolor	9 förskolor	
Borås Stad		26 förskolor	48 förskolor	19 förskolor

Analys

Det är 72 procent av förskolecheferna som uppger att man samverkar i hög eller mycket hög grad med BVC i det åtgärdande arbetet kring individen. I Stadsdelen Öster sker samverkan i liten grad på 21 av 30 förskolor. I kommentarerna framgår att man har regelbundna träffar i Norr men att det är svårigheter att samverka med BVC i andra stadsdelar. Flera uppger att kontakt tas vid behov. I Stadsdelen Norr har man sedan länge byggt upp personliga kontakter mellan specialpedagog och BVC. En fungerande samverkan är beroende av att arbeta medvetet med att bygga upp relationer men också skapa struktur och former för hur samarbetet ska gå till. Det finns anledning att se över hur vi kan utveckla samverkan mellan förskolorna och BVC.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

- Vad krävs på arbetslagsnivå för att alla barn ska få det stöd de har rätt till?

Förskolechef/barnhälsochef

- Vad är ett förebyggande arbete? Hur blir ett salutogent perspektiv konkret i barnhälsoarbetet?

Huvudman

- Hur skapas likvärdighet utifrån barnhälsoplanens intentioner?
- Hur kan samverkan utvecklas mellan förskolorna och BVC?
- Vilka strategiska beslut krävs för att alla barn ska få det stöd de har rätt till?

Inkludering

Begreppet *inkludering* har kommit att ersätta begreppet *integrering* i förskolans och skolans verksamheter. I och med Salamanca-deklarationen har *inkludering* kommit att betyda att verksamheten ska utformas utifrån barnets och elevens förutsättningar istället för att barnet/eleven ska anpassas till situationen. Inkludering handlar om alla barns och elevers känsla av delaktighet i gemenskapen och lärandet.

Vi har under det senaste året diskuterat begreppet inkludering på vår arbetsplats.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr		2 förskolor	12 förskolor	14 förskolor
Stadsdel Väster ⁴⁹		5 förskolor	25 förskolor	3 förskolor
Stadsdel Öster		3 förskolor	26 förskolor	
Borås Stad		10 förskolor	63 förskolor	17 förskolor

I vår verksamhet handlar inkludering om värdegrund och pedagogik och inte enbart om specialpedagogik.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr		1 förskola	6 förskolor	17 förskolor
Stadsdel Väster ⁵⁰			28 förskolor	5 förskolor
Stadsdel Öster ⁵¹			27 förskolor	5 förskolor
Borås Stad		1 förskola	61 förskolor	27 förskolor

Alla förskolor har i olika grad diskuterat begreppet inkludering det senaste året och anser att inkludering handlar om värdegrund och pedagogik såväl som specialpedagogik.

På vår förskola har vi en gemensam förståelse av vårt uppdrag kring barn i behov av särskilt stöd.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁵²		1 förskola	7 förskolor	16 förskolor
Stadsdel Väster ⁵³			27 förskolor	6 förskolor

⁴⁹ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁵⁰ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁵¹ Bodagården saknas i underlaget.

⁵² Frufällegården, Smörbollen, Lilla Safiren och Kröklingegården saknas i underlaget.

⁵³ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

Stadsdel Öster			25 förskolor	5 förskolor
Borås Stad		1 förskola	59 förskolor	27 förskolor

Det finns tid för att planera och samverka med varandra kring inkludering

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr		14 förskolor	11 förskolor	
Stadsdel Väster ⁵⁴		10 förskolor	20 förskolor	3 förskolor
Stadsdel Öster ⁵⁵		25 förskolor	2 förskolor	
Borås Stad		49 förskolor	33 förskolor	3 förskolor

På förskolorna har man en gemensam förståelse av sitt uppdrag kring barn i behov av särskilt stöd men över hälften av förskolorna upplever att det inte finns tillräckligt med tid för att planera och samverka med varandra kring inkludering. Särskilt förskolorna i Stadsdel Öster upplever att det saknas tid för att planera och samverka kring inkludering.

På vår förskola har vi tagit del av aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr	2 förskolor	16 förskolor	7 förskolor	3 förskolor
Stadsdel Väster ⁵⁶		16 förskolor	15 förskolor	
Stadsdel Öster		28 förskolor	2 förskolor	
Borås Stad	2 förskolor	60 förskolor	24 förskolor	3 förskolor

Vi har en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för barns utveckling

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr		14 förskolor	14 förskolor	
Stadsdel Väster ⁵⁷		4 förskolor	28 förskolor	2 förskolor
Stadsdel Öster		1 förskolor	25 förskolor	4 förskolor
Borås Stad		19 förskolor	67 förskolor	6 förskolor

70 procent av förskolorna anser att man inte har tagit del av aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering, i tillräckligt hög grad. Men 80 procent av förskolorna upplever att man har en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för barns utveckling.

På vår förskola kan barn som behöver ytterligare utmaningar få det, samtidigt som de barn som är i svårigheter kan få kvalificerat stöd utifrån sina förutsättningar inom gruppens ordinarie undervisning

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr		7 förskolor	14 förskolor	7 förskolor
Stadsdel Väster ⁵⁸		4 förskolor	26 förskolor	3 förskolor
Stadsdel Öster ⁵⁹		21 förskolor	8 förskolor	
Borås Stad		32 förskolor	48 förskolor	10 förskolor

⁵⁴ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁵⁵ Hässlegårdens förskola, Tunnländsgården och Milstengården saknas i underlaget.

⁵⁶ Moldeparken, Lorensberg, Hedvidsborg och Linnéagården saknas i underlaget.

⁵⁷ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁵⁸ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁵⁹ Våglängdsgården saknas i underlaget.

35 procent av förskolorna har svårt att samtidigt tillgodose barn som behöver ytterligare utmaningar och barn som är i svårigheter inom gruppens ordinarie undervisning. Särskilt förskolorna i Stadsdel Öster upplever att det är svårt.

Pedagogerna har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos våra barn och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr		2 förskolor	26 förskolor	
Stadsdel Väster ⁶⁰		2 förskolor	26 förskolor	5 förskolor
Stadsdel Öster			30 förskolor	
Borås Stad		4 förskolor	82 förskolor	5 förskolor

Pedagogerna har kunskap om att funktionsnedsättningar kan yttra sig på olika sätt hos pojkar respektive flickor och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av detta.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁶¹			27 förskolor	
Stadsdel Väster ⁶²		2 förskolor	27 förskolor	4 förskolor
Stadsdel Öster ⁶³		6 förskolor	20 förskolor	2 förskolor
Borås Stad		8 förskolor	74 förskolor	6 förskolor

Vi anpassar verksamheten utifrån att barn är olika.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁶⁴			18 förskolor	7 förskolor
Stadsdel Väster ⁶⁵		2 förskolor	20 förskolor	7 förskolor
Stadsdel Öster			22 förskolor	8 förskolor
Borås Stad		2 förskolor	58 förskolor	22 förskolor

De allra flesta förskolorna anser att pedagogerna har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos barnen och i hög grad kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa. De har kunskap om att funktionsnedsättningar kan yttra sig på olika sätt hos pojkar respektive flickor och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av detta. Man anpassar också verksamheten på förskolorna utifrån att barn är olika.

Hos oss märks det att olikheter är en resurs.

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁶⁶			19 förskolor	7 förskolor
Stadsdel Väster ⁶⁷		3 förskolor	26 förskolor	4 förskolor
Stadsdel Öster		8 förskolor	17 förskolor	6 förskolor
Borås Stad		11 förskolor	62 förskolor	17 förskolor

⁶⁰ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁶¹ Mariagården saknas i underlaget.

⁶² Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁶³ Ängsgården, Dammen och Kerstinsgården saknas i underlaget.

⁶⁴ Mariagården, Kvarngården och Lugnets förskola saknas i underlaget.

⁶⁵ Moldeparken, Lorensberg, Elfsborgsgården, Gärdesgården, Norrbyskolans förskola och Kärnhuset saknas i underlaget.

⁶⁶ Mariagården och Kvarngården saknas i underlaget.

⁶⁷ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

Hos nästan 90 procent av förskolorna märks det att olikheter är en resurs.

Vi har anpassade lokaler som gör att det finns möjlighet att dela upp gruppen

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁶⁸	5 förskolor	1 förskolor	14 förskolor	5 förskolor
Stadsdel Väster ⁶⁹		3 förskolor	21 förskolor	8 förskolor
Stadsdel Öster		8 förskolor	15 förskolor	7 förskolor
Borås Stad	5 förskolor	12 förskolor	50 förskolor	20 förskolor

80 procent av förskolorna upplever att man har tillräckligt anpassade lokaler som gör det möjligt att dela upp gruppen.

Eftersom vi regelbundet utvärderar och omprövar våra insatser når vi oftast goda resultat

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr		1 förskola	20 förskolor	7 förskolor
Stadsdel Väster ⁷⁰		2 förskolor	23 förskolor	5 förskolor
Stadsdel Öster			25 förskolor	5 förskolor
Borås stad		3 förskolor	68 förskolor	17 förskolor

Pedagogerna har ett ledarskap som präglas av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁷¹			7 förskolor	15 förskolor
Stadsdel Väster ⁷²		1 förskola	17 förskolor	15 förskolor
Stadsdel Öster		1 förskola	25 förskolor	4 förskolor
Borås Stad		2 förskolor	49 förskolor	34 förskolor

Förskolorna utvärderar och omprövar regelbundet sina insatser och når därför oftast goda resultat. I stort sett alla pedagoger har ett ledarskap som präglas av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll.

Som förskolechef har jag tillräcklig kompetens för att leda min personal i ett inkluderat arbetssätt

	Fungerar inte alls	Fungerar i liten grad	Fungerar i hög grad	Fungerar helt
Stadsdel Norr ⁷³				22 förskolor
Stadsdel Väster ⁷⁴			17 förskolor	16 förskolor
Stadsdel Öster			21 förskolor	9 förskolor
Borås Stad			38 förskolor	47 förskolor

Alla förskolechefer anser sig ha tillräcklig kompetens för att leda sin personal i ett inkluderat arbetssätt. Denna åsikt är särskilt tydlig i Stadsdel Norr.

⁶⁸ Mariagården, Kvarngården och Lugnets förskola saknas i underlaget.

⁶⁹ Moldeparken, Lorensberg och Ekegården saknas i underlaget.

⁷⁰ Moldeparken, Lorensberg, Pumpkällagården, Solgläntan och Ängsjögården saknas i underlaget.

⁷¹ Mariagården, Kvarngården, Lugnets förskola, Villans förskola, Björkängen och Östermalms förskola saknas i underlaget.

⁷² Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

⁷³ Mariagården, Kvarngården, Lugnets förskola, Villans förskola, Björkängen och Östermalms förskola saknas i underlaget.

⁷⁴ Moldeparken och Lorensberg saknas i underlaget.

Analys

Tidigare använde man sig av begreppet *integration* där man ansåg att barn i svårigheter skulle anpassas till en verksamhet som inte var utformad med dem i åtanke. Idag talar man om *inkludering* där fokus har förskjutits mot hur verksamheten ska kunna utformas för att passa alla barn. Den gemenskapsorienterade definitionen av en inkluderande verksamhet framförs som ideal av flera av inkluderingens förespråkare.⁷⁵ Utmärkande för en inkluderande verksamhet är att olikheter ses som en tillgång och inte ett problem, olikheter ses som berikande. Gemenskap och tillit till varandra, gemensamma mål och arbetsformer där barnen involveras med varandra är också kännetecken på en inkluderande miljö. Barnen ska känna sig delaktiga både socialt och pedagogiskt.

Den gemensamma förståelsen för uppdraget kring barn i behov av särskilt stöd, har ökat inom förskolan sedan rapporten 2013. Man anser också i betydligt högre grad än i rapporten 2013, att man efter regelbunden utvärdering och omprövning, oftast når goda resultat. Alla förskolor utom tre har på frågan om de når goda resultat, svarat att de i hög grad eller helt gör det. Detta skulle kunna vara tecken på att man har förbättrat sitt systematiska kvalitetsarbete inom förskolan.

Begreppet inkludering är idag ett mer välkänt begrepp på Borås Stads förskolor än vad som framgick av rapporten 2013.⁷⁶ Framför allt i Stadsdel Norr skattar man sig högt i denna fråga. En medveten satsning på att utbilda Borås Stads elevhälsa och rektorer inom inkludering har gjorts under hösten 2014. Trots att förskolorna har diskuterat begreppet inkludering i hög grad, uttrycker man att man inte har tagit del av aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering, i lika hög grad. Förskolan har haft och har en verksamhet som inkluderar alla barn i högre utsträckning än skolan. Tre förskolechefer uttrycker att man alltid arbetar utifrån ett gruppfokus där man letar efter och lyfter fram styrkor i gruppen och hos individen. Man anpassar arbetssättet och sin verksamhet genom att exempelvis arbeta i mindre grupper, för att möta barn i behov av stöd.

Kanske är det vanan av att arbeta mer inkluderande i förskolan som gör att alla förskolor inte lika medvetet har tagit del av och lagt fokus på aktuell forskning, medan skolan som har gjort en medveten satsning för att komma närmare målet med att skapa en inkluderande skola, aktivt har sökt kunskap inom forskningen och satsat på kompetensutveckling inom detta område. Även om många förskolor redan i dag arbetar inkluderande är det viktigt att även de för in aktuell forskning i sina diskussioner och har ett arbetssätt som vilar på vetenskaplig grund.

Över hälften av förskolorna upplever att det inte finns tillräckligt med tid för att planera och samverka med varandra kring inkludering. Särskilt tydligt är detta i Stadsdel Öster där enbart två förskolor anser sig ha tillräckligt tid. Som förskolechef kan det vara viktigt att fundera på hur man kan skapa tid för pedagogerna och hjälpa till att prioritera vad tiden ska läggas på. Om personalen ska ha möjlighet att reflektera över sin verksamhet, analysera och planera, för att tillgodose alla barns behov, krävs det tid. Att planera och samverka med varandra kring inkludering är ett viktigt område som bör rymmas inom PUI⁷⁷.

35 procent av förskolorna har svårt att samtidigt tillgodose barn som behöver ytterligare utmaningar och barn som är i svårigheter, inom gruppens ordinarie undervisning. Särskilt förskolorna i Stadsdel Öster upplever att det är svårt. Majoriteten av förskolorna anser att

⁷⁵ *Inkluderande undervisning – vad kan man lära av forskningen?* Nilholm & Göransson (2013)

⁷⁶ Barn och elever i behov av särskilt stöd 2013. Kvalitetsrapport om skolformerna i Borås Stad

⁷⁷ Pedagogisk utvecklingstid

personalen har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos våra barn och att de kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa. På förskolan gäller detta även att funktionsnedsättningar kan yttra sig på olika sätt hos pojkar och flickor.

En mycket hög andel av förskolan (97 procent) och skolan (knappt 70 procent) anser sig i hög grad eller helt, anpassa undervisningen utifrån att barn/elever är olika. Enligt underlaget finns det 10 förskolor, en F-6 skola och en 7-9 skola, som anser att det stämmer helt att de kan tillgodose behoven för barn/elever som behöver ytterligare utmaningar, samtidigt som barn/elever som är i svårigheter kan få kvalificerat stöd inom gruppens ordinarie undervisning. Eventuellt borde man titta närmare på och ta lärdom av vad det är som gör att dessa förskolor/skolor klarar denna viktiga uppgift.

Forskare⁷⁸ som har intresserat sig för inkluderande lärmiljöer lyfter fram aspekter som övergripande planering med uppföljningar, flexibelt stöd och samarbete i undervisningen som framgångsfaktorer. Andra aspekter som lyfts fram är engagemang från elever och föräldrar, lärares attityder, reflektion och kompetensutveckling. Nästan alla förskolor anser att inkludering handlar om värdegrund och pedagogik, och inte enbart om specialpedagogik. 80 procent av förskolorna anser sig ha en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för barns utveckling.

Forskningen menar också att ett ledarskap med en klar vision är en viktig faktor för att inkluderande processer ska uppstå. Alla förskolechefer anser att de har tillräcklig kompetens för att leda sin personal i ett inkluderande arbetssätt och de anser också att nästan alla förskolor i hög grad eller helt, har pedagoger som har ett ledarskap präglad av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll. I rapporten 2013 var det bara 50 procent av förskolecheferna som ansåg sig ha tillräcklig kompetens för att leda personalen i ett inkluderat arbetssätt. Kompetensen hos förskolechefer har alltså ökat avsevärt, vilket är en god grund för det fortsatta arbetet med att uppnå inkluderande verksamheter i Borås Stad.

Som en hjälp i den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

Hur skapar vi tid för planering och samverkan kring barn i behov av särskilt stöd? Hur tillägnar vi oss aktuell forskning för att bedriva en verksamhet som vilar på vetenskaplig grund?

Förskolechefen

Hur skapar vi tid för planering och samverkan kring barn i behov av särskilt stöd?

Hur tillägnar sig min personal aktuell forskning för att bedriva verksamhet som vilar på vetenskaplig grund?

Huvudmannen

Hur kan olika enheter ta lärdom av varandra? Hur tar vi vara på verksamheter som kan utgöra goda exempel?

⁷⁸ *Inkludering av elever "i behov av särskilt stöd"* Nilholm

Grundskola och fritidshem

Elevhälsoteamet – uppdrag och kompetens

Enligt Skollagen⁷⁹ ska det finnas elevhälsa för elever i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

I hur hög grad får jag som rektor stöd från elevhälsoteamet i elevhälsoarbetet?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ⁸⁰				7 skolor
Väster ⁸¹		1 skola	7 skolor	3 skolor
Öster ⁸²			3 skolor	6 skolor
Borås Stad		1 skola	10 skolor	16 skolor

Samtliga rektorer utom en uppger att de i hög eller mycket hög grad får stöd från elevhälsoteamet i elevhälsoarbetet. I kommentarerna framkommer att flera vakanser i elevhälsoteamen gör att stödet inte alltid blir det önskade.

I vilken utsträckning nyttjar jag som rektor elevhälsoteamets kompetens?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ⁸³				7 skolor
Väster ⁸⁴		3 skolor	4 skolor	6 skolor
Öster ⁸⁵			1 skola	8 skolor
Borås Stad		3 skolor	5 skolor	21 skolor

Förutom tre skolor i Stadsdelen Väster har samtliga rektorer bedömt att de utnyttjar elevhälsoteamets kompetens i hög eller mycket hög grad. Det framgår av kommentarer att kompetensen när den finns utnyttjas i mycket hög grad.

I hur hög grad arbetar all personal på skolan med främjande och förebyggande elevhälsoarbete?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ⁸⁶		1 skola	6 skolor	
Väster ⁸⁷			9 skolor	2 skolor

⁷⁹ Skollagen 2010:800 2kap 25§

⁸⁰ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁸¹ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

⁸² Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁸³ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁸⁴ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

⁸⁵ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁸⁶ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁸⁷ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

Öster ⁸⁸			8 skolor	1 skola
Borås Stad		1 skola	23 skolor	3 skolor

Alla rektorer utom en bedömer att all personal på skolan arbetar med främjande och förebyggande elevhälsoarbete i hög eller mycket hög grad. I kommentarerna ger rektorerna exempel som arbete med likabehandling, ordningsregler, rastaktiviteter och trygghetsvandring.

I vilken grad arbetar elevhälsoteamet *strategiskt* med främjande och förebyggande arbete?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ⁸⁹		3 skolor	4 skolor	
Väster ⁹⁰		5 skolor	4 skolor	2 skolor
Öster ⁹¹	1 skola	3 skolor	3 skolor	2 skolor
Borås Stad	1 skola	11 skolor	11 skolor	4 skolor

55 procent av rektorerna skattar att elevhälsoteamet i hög eller mycket hög grad arbetar *strategiskt* med främjande och förebyggande arbete. På 12 av 27 skolor, 44 procent, bedöms EHT arbeta strategiskt i liten grad eller inte alls. I kommentarerna framkommer att arbetet är under utveckling men att det är en del akuta ärenden som gör att planerade strategiska insatser utgår av tidsbrist.

I Borås stads elevhälsoplan läggs fast att elevhälsoarbetet skall bedrivas salutogent. Detta innebär att kartläggningar, analyser och beslut som tas i elevhälsoarbetet utgår från ett hälsofrämjande perspektiv med fokus på friskfaktorer.

I hur hög grad finns ett fokus på friskfaktorer i det *främjande och förebyggande elevhälsoarbetet*?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ⁹²		1 skola		6 skolor
Väster ⁹³		2 skolor	7 skolor	2 skolor
Öster ⁹⁴			7 skolor	2 skolor
Borås Stad		3 skolor	14 skolor	10 skolor

I hur hög grad finns ett fokus på friskfaktorer i det *åtgärdande arbetet* i kartläggning, analyser och beslut?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ⁹⁵			2 skolor	5 skolor

⁸⁸ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁸⁹ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁹⁰ Särla, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

⁹¹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁹² Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁹³ Särla, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

⁹⁴ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁹⁵ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

Väster ⁹⁶		1 skola	8 skolor	2 skolor
Öster ⁹⁷			6 skolor	3 skolor
Borås Stad		1 skola	16 skolor	10 skolor

37 procent av rektorerna bedömer att det i mycket hög grad finns ett fokus på friskfaktorer i det främjande och förebyggande elevhälsoarbetet. Endast 11 procent av rektorerna menar att det sker i liten grad. När det gäller fokus på friskfaktorer i det åtgärdande arbetet är rektorernas skattningar ännu något högre. För Stadsdelen Norr har fler skolor bedömts ligga på mycket hög grad.

I vilka perspektiv görs analyser i elevhälsoteamet i det *förebyggande* arbetet? I vilka perspektiv görs tvärprofessionella analyser i elevhälsoteamet i det *åtgärdande* arbetet?

Rektorerna uttrycker att analyser i elevhälsoteamet i det *förebyggande* arbetet görs i samtliga perspektiv- medicinskt, psykologiskt, psykosocialt och specialpedagogiskt. I stadsdelen Öster har två rektorer bedömt att det psykologiska perspektivet inte tillgodoses. Vid bedömning om det görs tvärprofessionella analyser i elevhälsoteamet i det *åtgärdande* arbetet ser bilden likadan ut med en skola i Öster som saknar det psykologiska perspektivet. Av rektorernas kommentarer framgår att några saknar tillgång till psykolog och några rektorer uppger att de köper in psykologtjänsten när den behövs.

Finns det på din skola personal som förstärker elevhälsoarbetet utöver personal från elevhälsoteamet?

Stadsdel	SYV	Elevassistent	Speciallärare	Socialpedagog
Norr ⁹⁸	3 skolor	1 skola	3 skolor	0
Väster ⁹⁹	3 skolor	7 skolor	3 skolor	0
Öster ¹⁰⁰	2 skolor	7 skolor	2 skolor	1 skola
Borås Stad	8 skolor	15 skolor	8 skolor	1 skola

56 procent av skolorna har elevassistent men endast en i Stadsdelen Norr. Speciallärare finns på 30 procent av skolorna jämnt fördelade mellan stadsdelarna. Socialpedagog finns endast i Stadsdelen Öster och det är en skola i samma stadsdel som uppger att man helt saknar personal som förstärker EHT.

Får elever det stöd de har rätt till?

Stadsdel	Ja	Nej
Norr ¹⁰¹		7 skolor
Väster ¹⁰²	4 skolor	8 skolor
Öster ¹⁰³	3 skolor	6 skolor
Borås Stad	7 skolor	21 skolor

⁹⁶ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

⁹⁷ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

⁹⁸ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

⁹⁹ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

¹⁰⁰ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

¹⁰¹ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

¹⁰² Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

¹⁰³ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

Ur kommentarerna:

- 10 rektorer framhåller att resurserna är för begränsade
- 2 rektorer lyfter ett ökat elevantal och att många nyanlända innebär svårigheter att prioritera om personal för att möta nya behov hos eleverna.
- 10 rektorer saknar vissa kompetenser och flera lyfter brist på logoped. Två skolor i Stadsdelen Väster har trots avsaknaden av vissa kompetenser fått hjälp med bland annat utredningar från annat håll än EHT.
- 3 rektorer saknar studiehandledning i tillräcklig omfattning
- Elever med normbrytande beteende kräver mycket resurser
- Rektors arbetssituation - saknas tid för analyser

Rektorerna gör bedömningen att eleverna får det stöd de behöver på 7 av 28 skolor. Det är 33 procent i stadsdelarna Väster respektive Öster och noll i Stadsdelen Norr. I sina kommentarer framhåller 10 rektorer att behoven är mycket större än resurserna. Uppdraget blir för stort för en enda specialpedagog när behoven på enheten är stora och på en skola tar man upp att elever med normbrytande beteende kräver mycket resurser.

På 10 skolor saknas vissa kompetenser i elevhälsoteamen; 4 rektorer tar upp brist på talpedagog/logoped och elever med språkstörningar kan inte få det stöd de behöver. Vidare finns ett behov av mer psykologtid och studiehandledning. Studiehandledningen för de nyanlända menar man är alldeles för knapp och någon rektor påpekar att elever som har behov inte får de fem timmar studiehandledning per vecka som en gång bestämdes. Därutöver lyfter man att det saknas studiehandledare för vissa språk, och att kunna erbjuda svenska som andraspråk till elever som behöver.

Analys

Elevhälsoteamet - Får elever det stöd de har rätt till?

Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Grundskolor i Borås Stad har tillgång till skolsköterska, skolkurator, skolpsykolog och specialpedagog. Dock är omfattningen varierande och flera skolor delar på samma personal. I Elevhälsoplan för Borås Stad som fastställdes av samtliga stadsdelsnämnder 2013 framgår att elevhälsoarbetet i Borås Stad ska bedrivas salutogent med fokus på styrkor och friskfaktorer som grund i synen på eleven och verksamheten. Syftet med en gemensam elevhälsoplan med tillhörande rutiner är att elevhälsoarbetet ska bedrivas likvärdigt i hela kommunen. En klar majoritet av rektorerna säger att de såväl får stöd från elevhälsoteamet i elevhälsoarbetet som att de utnyttjar elevhälsoteamets kompetens. De bedömer även att all personal på skolan arbetar med främjande och förebyggande elevhälsoarbete i hög eller mycket hög grad. På mer än hälften av skolorna arbetar elevhälsoteamet strategiskt med främjande och förebyggande arbete. I Borås stads elevhälsoplan läggs fast att elevhälsoarbetet skall bedrivas salutogent. Detta innebär att kartläggningar, analyser och beslut som tas i elevhälsoarbetet utgår från ett hälsofrämjande perspektiv med fokus på friskfaktorer. Rektorerna bedömer att det finns ett fokus på friskfaktorer i det främjande, förebyggande och åtgärdande elevhälsoarbetet.

Med utgångspunkt i att så få rektorer bedömer att elever får det stöd de har rätt till finns anledning att arbeta vidare med hur det strategiska elevhälsoarbetet ska bedrivas. Stadsdelen Norr utmärker sig med höga skattningar om det åtgärdande arbetet vilket är intressant med tanke på att de bedömer att eleverna inte får det stöd de har rätt till.

Vad är det som gör att stödet brister? Vilken inverkan har vakanser i elevhälsoorganisationen och att några skolor har fått många nyanlända elever? En skola lyfter att akuta ärenden kan leda till att planerade strategiska insatser utgår av tidsbrist.

I rapporten Elevhälsa i retorik och praktik lyfter Ingrid Hylander vikten av att olika professioner inom elevhälsan samverkar i det hälsofrämjande arbetet. Det har visat sig att skolsköterskor, skolkuratorer, specialpedagoger och de andra professionerna inom elevhälsan har ungefär samma syn på vad elevhälsa är i teorin. I studien har forskarna tittat på de olika professionernas syn på elevhälsa och hur de bidrar med sin kompetens. Forskarna ser att de olika professionerna snarare söker konsensus än hävdar sin specialkunskap. Hylander lyfter att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet, som kan innefatta allt från skolans struktur och klimat till skolans sätt att utföra sina uppgifter, inte kommer till stånd då elevhälsan fortsätter fokusera på enskilda problem och sjukdomar. En förklaring till att individuella åtgärder dominerade trots att de intervjuade ansåg att elevhälsa borde vara hälsofrämjande kan vara avsaknaden av teori och metoder menar Hylander. Hälsofrämjande arbete kräver en gemensam integrerad uppfattning om vad som är hälsa och hur man kan nå dit (Antonovsky, 1995). Enligt Antonovsky krävs det också att man skiljer på förebyggande och hälsofrämjande arbete. En förebyggande åtgärd innebär att det finns problem som man vill undvika och är därmed tecken på sjukdomstänkande. Ungefär på samma sätt som man tar på barn flytväst för att de inte ska drunkna, när den hälsofrämjande insatsen skulle vara att lära barnen att simma.¹⁰⁴

Avseende analyser i det förebyggande och i det åtgärdande arbetet i elevhälsoteamet menar rektorerna att det görs i samtliga perspektiv- medicinskt, psykologiskt, psykosocialt och specialpedagogiskt, med enstaka undantag för det psykologiska perspektivet i stadsdelen Öster. Rektorerna ger få konkreta exempel på friskfaktorer i det förebyggande elevhälsoarbetet men Hestra Midgårdskolan lyfter att en god analys blir möjlig tack vare arbetet med strukturerad dokumentation.

Bristerna som rektorerna redovisar handlar om att behoven är mycket större än resurserna och kan inte täckas av tillgänglig elevhälsopersonal. Därutöver saknas tillgång till talpedagog/logoped, psykolog och speciallärare på flera skolor. Ökade behov av studiehandledning och svenska som andraspråk lyfts också fram. En annan bild ger en representant för elevhälsopersonal i Stadsdelen Öster som menar att EHT kan kommunicera behoven så tydligt att stöd ges även om budget ej finns. Rektorer beskriver att de regelbundet ser över resursfördelningen för att rikta stödet där behoven är störst men att man ändå inte når till att eleverna får det stöd de har rätt till. Rektorerna gör bedömningen att eleverna får det stöd de behöver på 7 av 28 skolor, ingen i Stadsdelen Norr. Vi kan inte säga att vi har ett likvärdigt elevhälsoarbete i Borås Stad.

Lokala mål och strategier

Finns lokala mål och strategier för elevhälsoarbetet på skolan?		
Stadsdel	Ja	Nej
Norr ¹⁰⁵	6 skolor	1 skolor
Väster ¹⁰⁶	11 skolor	
Öster ¹⁰⁷	6 skolor	3 skolor
Borås Stad	23 skolor	4 skolor

¹⁰⁴ Ingrid Hylander, Elevhälsa i retorik och praktik, 2011

<http://www.vr.se/download/18.37fda2bc131b1093f6880001493/elevhalsa-i+retorik-och-praktik.pdf>

¹⁰⁵ Asklanda, Borgstena, Bredared, Gula skolan saknas i underlaget

¹⁰⁶ Särilaskolan, Sandhultskolan saknas i underlaget

¹⁰⁷ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Åspered saknas i underlaget

Övervägande delen av skolorna uppger att de har utarbetat lokala mål och strategier för elevhälsoarbetet. I kommentarerna lyfts både att skolor följer upp, utvärderar och analyserar sitt arbete. Denna analys leder också till att man sätter upp nya mål. Det framkommer också att man har en tydlig ansvarsfördelning. Många skolor talar också om vilka rutiner man utarbetat kring olika konferenser, planering och handledning.

Analys

Utifrån resultaten kan man säga att andelen skolor som sätter upp lokala mål och tar fram strategier för elevhälsoarbetet har ökat betydligt jämfört med föregående år. Detta borde betyda att risken minskar att man inte utvärderar elevhälsans arbete för elevers lärande. Törnsén¹⁰⁸ tar i en studie upp att skolor riskerar att missa detta om man inte har några tydliga mål för elevhälsan, även om man har en tydlig organisation med arbetsgång i elevhälsoarbetet. Forskningen säger vidare att risken med brist på tydliga mål är att arbetet styrs av de situationer som uppkommer och att arbetet endast tar sin utgångspunkt i individen.

I Borås Stad finns det idag i elevhälsoarbetet inte några bestämda mål varken på huvudmannanivå eller i Stadsdelen som utvärderas och detta kan därför ses som ett utvecklingsområde. Det finns idag tankar på att ta fram ett lednings- och kvalitetssystem för elevhälsoarbetet och arbetet är redan igång när det gäller ledningssystem utifrån hälsolagstiftningen. Det finns också behov av att utveckla ett kvalitetssystem för att synliggöra kvaliteten på det arbete som bedrivs och det blir då nödvändigt att ta fram både mål och kriterier i ett sådant systematiskt kvalitetsarbete. I samband med detta behöver också elevhälsochefens och rektors olika ansvar och mandat tydliggöras så att det framgår på vad det till exempel innebär att utveckla elevhälsoarbete inom området skola och på den egna skolan och vilket sätt enhetschefen ska stödja rektorer i utvecklingsarbetet på skolnivå.

Samverkan – Västbus

Elevhälsoplanen lyfter att samverkan ska ske med externa aktörer som arbetar med barn och ungdomar.

I hur hög grad fungerar samverkan med IFO i det *åtgärdande arbetet* kring individen?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ¹⁰⁹		1	6	
Väster ¹¹⁰		6	3	2
Öster ¹¹¹	1		6	2
Borås Stad	1	7	15	4

I hur hög grad fungerar samverkan med BUP i det *åtgärdande arbetet* kring individen?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ¹¹²		7		
Väster ¹¹³	2	6	3	
Öster ¹¹⁴		2	7	

¹⁰⁸ Törnsén, Monika: rektor, elevhälsan och elevers lärande och utveckling, Skolverket

¹⁰⁹ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

¹¹⁰ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

¹¹¹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

¹¹² Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

¹¹³ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

Borås Stad	2	15	10	
------------	---	----	----	--

I hur hög grad fungerar samverkan med Habiliteringen i det *åtgärdande arbetet* kring individen?

Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr ¹¹⁵		6	1	
Väster ¹¹⁶	1	5	4	
Öster ¹¹⁷		3	6	
Borås Stad	1	14	11	

Analys

Av rektorernas kommentarer framgår att det fungerar bra i de flesta fall men att det beror på typ av ärende och i vilken utsträckning IFO-personalen har erfarenhet. Bäst fungerar det när det finns täta kontakter och där det finns en struktur för regelbundna möten.

Samverkan med BUP bedöms fungera bristfälligt på flera skolor. Rektorerna hänvisar till brister i rutiner kring remittering och man saknar i några fall exempel på reellt samarbete. Det är också flera som tar upp att BUP-personal inte har möjlighet att delta på mötena. En rektor framhåller behovet av fler skolpsykologer om skolan ska bära ansvaret för att vara första linjens psykiatri. Av de 26 rektorer som svarat bedömer 15 att samverkan med Habiliteringen fungerar i liten grad eller inte alls. Av kommentarerna framgår bland annat att det är problem att få samverkan att fungera mellan de olika aktörerna och att Habiliteringens insatser främst tas upp med föräldrarna. En rektor i Stadsdelen Öster påpekar vikten av lång framförhållning för att kunna boka habiliteringspersonal och att de är en stor tillgång när de är på plats.

Det är angeläget att bygga upp en fungerande samverkan med externa aktörer. I Elevhälsoplanen beskrivs under punkten Samverkan varje enskild professions ansvar för att samverka med externa aktörer som arbetar med barn och ungdomar. Det är tydligt att det finns anledning att se över hur samverkan kan förbättras.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

- Vad krävs på arbetslagsnivå för att alla elever ska få det stöd de har rätt till?

Rektor/Elevhälsochef

- Vad behöver rektor göra för att alla elever ska få det stöd de har rätt till?

Huvudman

- Hur skapas likvärdighet utifrån Elevhälsoplanens intentioner?
- Vilka strategiska beslut krävs för att alla elever ska få det stöd de har rätt till?

¹¹⁴ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

¹¹⁵ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget

¹¹⁶ Särila, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

¹¹⁷ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

Inkludering

Vi har under det senaste året diskuterat begreppet inkludering på vår arbetsplats.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹¹⁸			5 skolor	2 skolor
Stadsdel Väster ¹¹⁹		2 skolor	8 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹²⁰		1 skola	4 skolor	4 skolor
Borås Stad		3 skolor	17 skolor	7 skolor

I vår verksamhet handlar inkludering om värdegrund och pedagogik och inte enbart om specialpedagogik.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹²¹		1 skola	6 skolor	
Stadsdel Väster ¹²²			10 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹²³		1 skola		8 skolor
Borås Stad		2 skolor	16 skolor	9 skolor

Alla skolor har i olika grad diskuterat begreppet inkludering under det senaste året och det allra flesta skolorna anser det stämmer i hög grad eller helt, att inkludering inte enbart handlar om specialpedagogik.

På vår skola har vi en gemensam förståelse av vårt uppdrag kring elever i behov av särskilt stöd.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹²⁴		1 skola	6 skolor	
Stadsdel Väster ¹²⁵		6 skolor	2 skolor	3 skolor
Stadsdel Öster ¹²⁶		2 skolor	7 skolor	
Borås Stad		9 skolor	15 skolor	3 skolor

På knappt 70 procent av skolorna har man en tydlig gemensam förståelse kring sitt uppdrag rörande elever i behov av särskilt stöd.

Det finns tid för att planera och samverka med varandra kring inkludering

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹²⁷		5 skola	2 skolor	
Stadsdel Väster ¹²⁸		7 skolor	3 skola	1 skola
Stadsdel Öster ¹²⁹	3 skolor		6 skolor	
Borås Stad	3 skolor	12 skolor	11 skolor	1 skola

¹¹⁸ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹¹⁹ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹²⁰ Aplared, Gånghester, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹²¹ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹²² Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹²³ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹²⁴ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹²⁵ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹²⁶ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹²⁷ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹²⁸ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹²⁹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

Det är ungefär lika många skolor som anser att det finns tid för att planera och samverka med varandra kring inkludering, som det finns skolor som inte anser sig ha den tiden. Fler skolor i Stadsdel Öster anser att det finns tid för planering än vad man gör i Stadsdel Norr och Väster.

På vår skola har vi tagit del av aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹³⁰		1 skola	5 skolor	1 skola
Stadsdel Väster ¹³¹		5 skolor	4 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹³²		5 skolor	4 skolor	
Borås Stad		11 skolor	13 skolor	2 skolor

Vi har en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för elevers utveckling

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹³³		1 skola	5 skolor	1 skola
Stadsdel Väster ¹³⁴		4 skolor	7 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹³⁵		1 skola	6 skolor	2 skolor
Borås Stad		6 skolor	18 skolor	4 skolor

60 procent av skolorna anser sig i hög grad eller helt ha tagit del av aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering, detta gäller främst Stadsdel Norr. I Stadsdel Väster och Öster har skolorna fördelat sig nästan jämnt mellan de som anser att påståendet stämmer i liten grad och de som anser att det stämmer i hög grad eller helt. Knappt 80 procent av skolorna har en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för elevers utveckling.

På vår skola kan elever som behöver ytterligare utmaningar få det, samtidigt som de elever som är i svårigheter kan få kvalificerat stöd utifrån sina förutsättningar, inom klassens ordinarie undervisning

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹³⁶		4 skolor	2 skolor	1 skola
Stadsdel Väster ¹³⁷	1 skola	7 skolor	2 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹³⁸		5 skolor	4 skolor	
Borås Stad	1 skola	16 skolor	8 skolor	2 skolor

Personalen har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos våra elever och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹³⁹		1 skola	6 skolor	

¹³⁰ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹³¹ Särila F-9, Sandared, Sandhultskolan, Kinnarumma och Svaneholm saknas i underlaget. En skola har svarat både stämmer i liten grad och stämmer i hög grad.

¹³² Apled, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹³³ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹³⁴ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹³⁵ Apled, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹³⁶ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹³⁷ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹³⁸ Apled, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹³⁹ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

Stadsdel Väster ¹⁴⁰		5 skolor	9 skola	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁴¹		1 skola	8 skolor	
Borås Stad		7 skolor	23 skolor	1 skola

Majoriteten av skolorna anser att personalen har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos våra elever och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa. Trots det upplever drygt 60 procent att det är svårt att tillgodose de elever som behöver ytterligare utmaningar, samtidigt som elever som är i svårigheter ska få ett kvalificerat stöd utifrån sina förutsättningar, inom klassens ordinarie undervisning.

Personalen beaktar genusaspekten när det gäller funktionsnedsättningar och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁴²		1 skola	3 skolor	3 skolor
Stadsdel Väster ¹⁴³		5 skolor	3 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁴⁴		4 skolor	5 skolor	
Borås Stad		10 skolor	11 skolor	4 skolor

40 procent av skolorna har uppgett att personalen i liten grad beaktar genusaspekten när det gäller funktionsnedsättningar och förmågan att kunna hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.

Vi anpassar undervisning och annan verksamhet utifrån elevers olikheter

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁴⁵		2 skolor	4 skolor	1 skola
Stadsdel Väster ¹⁴⁶		6 skolor	8 skola	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁴⁷		2 skolor	6 skolor	1 skola
Borås Stad		10 skolor	18 skolor	3 skolor

Hos oss märks det att olikheter är en resurs

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁴⁸		4 skolor	2 skolor	
Stadsdel Väster ¹⁴⁹		7 skolor	2 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁵⁰	2 skolor	1 skola	4 skolor	2 skolor
Borås Stad	2 skolor	12 skolor	8 skolor	3 skolor

Knappt 70 procent av skolorna anpassar i hög grad eller helt undervisning och annan verksamhet utifrån elevers olikheter. Dock svarar drygt 50 procent av skolorna, att det i liten grad eller inte alls märks att olikheter är en resurs.

¹⁴⁰ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹⁴¹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹⁴² Asklanda, Borgstena, Bredared och Fristadskolan saknas i underlaget.

¹⁴³ Särila F-9, Sandared, Sandhultskolan, Kinnarumma och Svaneholm saknas i underlaget.

¹⁴⁴ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹⁴⁵ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁴⁶ Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹⁴⁷ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹⁴⁸ Asklanda, Borgstena, Bredared, Gula skolan och Sparsörskolorna saknas i underlaget.

¹⁴⁹ Särila F-9, Sandared, Sandhultskolan, Kinnarumma och Svaneholm saknas i underlaget.

¹⁵⁰ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

Vi har anpassade lokaler som gör att det finns möjlighet att dela upp klassen för att anpassa undervisningen.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁵¹	2 skolor	3 skolor	2 skolor	
Stadsdel Väster ¹⁵²	4 skolor	6 skolor	2 skolor	
Stadsdel Öster ¹⁵³		7 skolor	2 skolor	
Borås Stad	6 skolor	16 skolor	6 skolor	

Majoriteten av skolorna anser sig inte ha anpassade lokaler som gör att det finns möjlighet att dela upp klassen för att anpassa undervisningen.

Eftersom vi regelbundet utvärderar och omprövar våra insatser når vi oftast goda resultat

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁵⁴	1 skola	2 skolor	3 skolor	1 skola
Stadsdel Väster ¹⁵⁵		2 skolor	6 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁵⁶		3 skolor	6 skolor	
Borås Stad	1 skolor	7 skolor	15 skolor	2 skolor

Pedagogerna har ett ledarskap som präglas av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁵⁷		1 skola	4 skolor	2 skolor
Stadsdel Väster ¹⁵⁸		1 skola	7 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁵⁹		1 skola	7 skolor	1 skola
Borås Stad		3 skolor	18 skolor	4 skolor
Grundsärskola			1 skola	

70 procent av skolorna utvärderar och omprövar regelbundet sina insatser och når därför oftast goda resultat. De allra flesta skolorna anser dessutom i hög grad eller helt att pedagogerna har ett ledarskap som präglas av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll.

Som rektor har jag tillräcklig kompetens för att leda min personal i ett inkluderat arbetssätt

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Stadsdel Norr ¹⁶⁰			3 skolor	4 skolor
Stadsdel Väster ¹⁶¹			9 skolor	1 skola
Stadsdel Öster ¹⁶²			4 skolor	3 skolor
Borås Stad			16 skolor	8 skolor

¹⁵¹ Asklanda, Borgstena, Bredared, Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁵² Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹⁵³ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹⁵⁴ Asklanda, Borgstena, Bredared och Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁵⁵ Särila F-9, Sandared, Sandhultskolan, Kinnarumma och Svaneholm saknas i underlaget.

¹⁵⁶ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹⁵⁷ Asklanda, Borgstena, Bredared, Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁵⁸ Särila F-9, Sandared, Sandhultskolan, Kinnarumma och Svaneholm saknas i underlaget.

¹⁵⁹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

¹⁶⁰ Asklanda, Borgstena, Bredared, Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁶¹ Särila F-9, Sandared, Sandhultskolan och Sjömarken saknas i underlaget.

¹⁶² Aplared, Dannike, Gånghester, Kerstinsgården, Målsryd, Tummarp och Äspered saknas i underlaget.

Alla rektorer anser sig ha tillräcklig kompetens för att leda sin personal i ett inkluderat arbetssätt.

Analys

Tidigare använde man sig av begreppet *integration* där man ansåg att elever i svårigheter skulle anpassas till en skola som inte var utformad med dem i åtanke. Idag talar man om *inkludering* där fokus har förskjutits mot hur skolan ska kunna utformas för att passa alla elever. Den gemenskapsorienterade definitionen av en inkluderande skola framförs som ideal av flera av inkluderingsens förespråkare.¹⁶³ Utmärkande för en inkluderande skola är att olikheter ses som en tillgång och inte ett problem, olikheter ses som berikande. Gemenskap och tillit till varandra, gemensamma mål och arbetsformer där eleverna involveras med varandra är också kännetecken på en inkluderande skolmiljö. Eleverna ska känna sig delaktiga både socialt och pedagogiskt.

Den gemensamma förståelsen för uppdraget kring elever i behov av särskilt stöd, har ökat inom skolan, sedan rapporten 2013. Man anser också i betydligt högre grad än i rapporten 2013, att man efter regelbunden utvärdering och omprövning, oftast når goda resultat. På frågan om man når goda resultat, har 60 procent av skolorna svarat att man gör det i hög grad eller helt. Detta skulle kunna vara tecken på att man har förbättrat sitt systematiska kvalitetsarbete inom skola.

Begreppet inkludering är idag ett mer välkänt begrepp på Borås Stads skolor än vad som framgick av rapporten 2013.¹⁶⁴ Framför allt i Stadsdel Norr skattar man sig högt i denna fråga. En medveten satsning på att utbilda Borås Stads elevhälsa och rektorer inom inkludering har gjorts under hösten 2014.

Hos nästan 50 procent av skolorna anser man att det märks att olikheter är en resurs. AST¹⁶⁵-projektet som pågår i Borås Stads skolor arbetar för att alla skolor ska vara tillgängliga för alla elever och att elevers olikheter ska ses som en resurs. För att detta ska få ett genomslag på nivå 1-skolorna är det viktigt att man har en medveten plan för hur denna kunskap ska spridas på skolorna. På vissa nivå 1-skolor är det bara rektor eller specialpedagogen som har gått utbildningen och för att få en förändring på skolan i synsätt och bemötande, krävs att all personal blir involverad. En rektor uttrycker i sin kommentar att lärare som undervisar i praktisk-estetiska ämnen behöver få mer information, vilket är ett viktigt konstaterande. Det är viktigt att även dessa lärare får en fördjupad kunskap kring bemötande och hur de kan anpassningar sin undervisning utifrån elevers olika behov. I kommentaren från en annan rektor framgår att pedagogerna på skolan efterfrågar kunskap inom just AST, vilket tyder på att spridningen av kunskapen inte har kommit igång ännu. Med tanke på att projektet bara har varit igång under en termin är det inte konstigt om spridningen inte har slagit igenom ännu, men det är viktigt att man lägger upp en medveten plan för hur detta ska göras under nuvarande termin.

När det gäller påståendet *Vi har anpassade lokaler som gör att det finns möjlighet att dela upp gruppen* syns det en tydlig skillnad mellan förskolan och skolan. Övervägande delen av förskolorna anser att de har lokaler som möjliggör delning av gruppen medan resultatet för skolan är tvärtom, där anser merparten av skolorna att man **inte** har lokaler som möjliggöra delning av gruppen. En rektor skriver i sina kommentarer att lokalerna är trånga i förhållande till antal barn och att de saknar grupprum. SPSM¹⁶⁶ har tagit fram fem grundläggande dimensioner för inkludering, skolutveckling

¹⁶³ *Inkluderande undervisning – vad kan man lära av forskningen?* Nilholm & Göransson (2013)

¹⁶⁴ Barn och elever i behov av särskilt stöd 2013. Kvalitetsrapport om skolformerna i Borås Stad

¹⁶⁵ AST - autismspektrumtillstånd

¹⁶⁶ Specialpedagogiska skolmyndigheten

och resultat.¹⁶⁷ En av dessa dimensioner handlar om tillgänglighet, där man bland annat avser förmågan att anpassa lokaler till elevers förutsättningar och behov. En förskolechef uttrycker i kommentarerna att arbetet i förskolan idag mycket handlar om organisation, att organisera sig så att barngruppen upplevs mindre. Pedagogerna har enligt förskolechefen blivit duktigare på att dela upp sig och arbeta i mindre grupper under delar av dagen, vilket gör att pedagogerna har större möjligheter att se varje barn och ge varje barn mer utrymme. Det vore önskvärt att även skolan fick en större flexibilitet i sina lokaler och en större möjlighet att anpassa sitt arbetssätt efter alla elevers förutsättningar och behov.

Drygt 60 procent av skolorna har svårt att samtidigt tillgodose barn som behöver ytterligare utmaningar och barn som är i svårigheter, inom gruppens ordinarie undervisning. Majoriteten av skolorna anser att personalen har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos våra elever och att de kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa. Dock har 40 procent av skolorna uppgett att personalen i liten grad beaktar genusaspekten när det gäller funktionsnedsättningar och förmågan att kunna hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.

Att man uttrycker sig kunna hantera de pedagogiska konsekvenserna av elevens funktionsnedsättning men samtidigt i så stor grad anser att det är svårt att både ge kvalificerat stöd till elever som behöver utmaningar och elever som är i svårigheter, skulle kunna vara tecken på att det är elevgruppen som behöver utmaningar, som är de man i detta läge har svårt att tillgodose. Kanske lägger man först och främst tid och kraft på att anpassa undervisningen för de elever som är i behov av särskilt stöd, vilket gör att tiden och kraften att ge elever som behöver utmaningar, inte finns i lika hög grad. Särbegåvade barn tillhör de som behöver ytterligare utmaningar, men de kan också tillhöra gruppen barn i behov av särskilt stöd. Sedan hösten 2014 finns riktlinjer¹⁶⁸ framtagna för att skolorna ska uppmärksammas på och bli duktigare på att tillgodose denna elevgrupp.

En hög andel av skolan (knappt 70 procent) anser sig i hög grad eller helt, anpassa undervisningen utifrån att elever är olika, och det är just det som krävs för att man ska kunna tillgodose båda ovan nämnda elevgrupper. Enligt underlaget finns det 10 förskolor, en F-6 skola och en 7-9 skola, som anser att det stämmer helt att de kan tillgodose behoven för barn/elever som behöver ytterligare utmaningar, samtidigt som barn/elever som är i svårigheter kan få kvalificerat stöd inom gruppens ordinarie undervisning. Eventuellt borde man titta närmare på och ta lärdom av vad det är som gör att dessa förskolor/skolor klarar denna viktiga uppgift.

Forskare¹⁶⁹ som har intresserat sig för inkluderande lärmiljöer lyfter fram aspekter som övergripande planering med uppföljningar, flexibelt stöd och samarbete i undervisningen som framgångsfaktorer. Andra aspekter som lyfts fram är engagemang från elever och föräldrar, lärares attityder, reflektion och kompetensutveckling. Nästan alla skolor anser att inkludering handlar om värdegrund och pedagogik, och inte enbart om specialpedagogik. Knappt 80 procent av skolorna anser sig ha en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för elevers utveckling.

Forskningen menar också att ett ledarskap med en klar vision är en viktig faktor för att inkluderande processer ska uppstå. Alla rektorer anser att de har tillräcklig kompetens för att leda sin personal i ett inkluderande arbetssätt och de anser också att nästan alla skolor i hög grad eller helt, har pedagoger som har ett ledarskap präglad av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll. I rapporten 2013 var det bara 50 procent av rektorerna som ansåg sig ha tillräcklig

¹⁶⁷ Specialpedagogisk tidskrift – att undervisa 2-2014

¹⁶⁸ Borås Stads riktlinjer för särbegåvade elever

¹⁶⁹ *Inkludering av elever ”i behov av särskilt stöd”* Nilholm

kompetens för att leda personalen i ett inkluderat arbetssätt. Kompetensen hos rektorer har alltså ökat avsevärt, vilket är en god grund för det fortsatta arbetet med att uppnå inkluderande verksamheter i Borås Stad.

Som en hjälp i den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

Hur märks det att olikheter är en resurs i våra klasser? Kan skolan ta lärdom av förskolan när det gäller att se olikheter som en resurs? Hur skapar vi tid för planering och samverkan kring elever i behov av särskilt stöd? Hur kan vi bli bättre på att tillgodose elever som behöver ytterligare utmaningar samtidigt som de elever som är i svårigheter kan få kvalificerat stöd utifrån sina förutsättningar, inom klassens ordinarie undervisning?

Rektor

Hur får jag kunskapen från den/de pedagoger som deltagit i AST-projektet, att spridas på min skola, så kunskapen införlivas av all personal? Hur får jag all personal delaktig i att göra skolan tillgänglig för alla elever? Hur skapar vi tid för planering och samverkan kring elever i behov av särskilt stöd? Finns det möjlighet att använda skolans lokaler på ett flexibla sätt, för att möjliggöra ett arbetssätt med en gruppindelning anpassad utifrån alla elevers förutsättningar och behov?

Huvudmannen

Hur kan olika enheter ta lärdom av varandra? Hur tar vi vara på verksamheter som kan utgöra goda exempel?

Åtgärdsprogram

Bestämmelserna om arbetet med särskilt stöd förändrades i vissa avseenden i samband med att nya styrdokument för skolan började gälla hösten 2011, detta för att stärka elevens rätt och att tydliggöra rektors skyldigheter kring arbetet med särskilt stöd.

I utvecklingsplan 2011 fick SPKC uppdraget att förbättra kvaliteten i åtgärdsprogrammen. Förväntade effekter var bland annat att stöd följs systematiskt upp, utvärderas och effektiviseras. Ett gemensamt underlag för att arbeta med alla delar i kapitel 3 skollagen togs fram. En heldags implementering gjordes med all elevhälsopersonal och rektorer i Borås Stad. Dessutom fick 13 skolor i Borås Stad också en implementering på den egna skolan efter rektors önskemål.

I hur hög grad ändras åtgärderna i åtgärdsprogrammet, när åtgärderna inte haft den effekt som avsågs?				
Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr	0 skolor	1 skolor	1 skolor	9 skolor
Väster ¹⁷⁰	0 skolor	0 skolor	5 skolor	6 skolor
Öster ¹⁷¹	0 skolor	0 skolor	5 skolor	4 skolor
Borås Stad	0 skolor	1 skolor	11 skolor	19 skolor

Några rektorer i Stadsdelen Väster har kommenterat: ”Vi utvärderar ÅP och upprättar nytt vid behov. Efter utvärdering omprövas alla åtgärder för bästa utveckling. Vi arbetar i 8-veckorsperioder och efter en period utvärderar vi om insatsen har gett några resultat. Om det inte skett någon utveckling för eleven sätter vi naturligtvis in andra åtgärder eller stödinsatser.”

¹⁷⁰ Särila F-9, Sandared och Sandhultsskolan saknas i underlaget

¹⁷¹ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp och Äspered saknas i underlaget

I hur hög grad bidrar de rutiner skolan har kring utvärdering av åtgärdsprogram till att eleven når nationella mål?				
Stadsdel	Inte alls	I liten grad	I hög grad	I mycket hög grad
Norr	1 skolor	6 skolor	2 skolor	2 skolor
Väster ¹⁷²	0 skolor	1 skolor	8 skolor	2 skolor
Öster ¹⁷³	0 skolor	1 skolor	6 skolor	0 skolor
Borås Stad	1 skolor	8 skolor	16 skolor	4 skolor

Några rektorer i Stadsdelen Väster har gett kommentarer till underlaget. ”Något märkligt formulerad fråga. Utvärdering av åtgärdsprogrammet är en del av de aktiviteter som görs kring åtgärdsprogram och således inte endast avgörande för elevens kunskapsuppfyllelse. Uppföljning av åtgärdsprogrammet där analys och ev. förändringar på åtgärder är ett exempel på en annan aktivitet. Svårt att mäta resultatet av just utvärderingen. Vi tyckte denna fråga var väldigt svår att besvara.” En rektor i Stadsdelen Öster har gett kommentar till underlaget. ”Svårt att kategoriskt uttala sig om.” Två rektorer i Stadsdelen Öster kunde inte uttala sig i frågan och angav också som skäl att rektor inte var på plats.

Analys

I skriften *Särskilt stöd i grundskolan en sammanställning av senare års forskning och utvärdering*¹⁷⁴ hänvisas till en studie som belyser att det finns få åtgärder att tillgå för en elev som bedöms vara i behov av särskilt stöd och att valet av åtgärder främst styrs av vilka alternativ som finns att tillgå snarare än pedagogiska överväganden. Författaren problematiserar vidare om att trots effekten av att de vidtagna åtgärderna inte till fullo har uppnåtts sker inte någon omfattande justering av förståelsen av svårigheterna eller av åtgärderna. Istället blir det ”mer av samma.”

I underlaget kring frågan i hur hög grad åtgärderna i åtgärdsprogrammet ändras uppger 19 skolor i Borås Stad i mycket hög grad och 11 skolor i hög grad en skola uppger i liten grad och 0 skolor inte alls. Det är också liknade resultat fördelat över stadsdelarna. En förväntad effekt i utvecklingsplanen 2011 var att stöds följs systematiskt upp, utvärderas och effektiviseras. Det tycks som att skolorna i Borås Stad utvärderar åtgärdsprogrammen frekvent samt att åtgärderna ändras i mycket hög grad och i hög grad när de inte haft den effekt som avsågs. Samtidigt kan vi se i betygsunderlaget att resultaten sjunker, när arbetet med åtgärdsprogram och utvärdering av densamma ska vara ett stöd i att arbeta med elevers måluppfyllelse. Hur ser möjligheterna ut för skolor i Borås Stad, att faktiskt kunna använda sig av pedagogiska överväganden ”utanför boxen”? Hur styrda är skolorna av de alternativ de brukar använda sig av eller de alternativ som finns att tillgå på den enskilda skolan? Är det ”rätt” åtgärder som sätts in för att öka måluppfyllelsen? Hur påverkar resursfördelningsmodellen möjligheterna till att sätta in ”rätt” åtgärder?

Kring frågan i hur hög grad bidrar de rutiner skolan har kring utvärdering av åtgärdsprogrammet till att eleven når nationella mål anser 4 skolor i mycket hög grad, 16 skolor i hög grad, 8 skolor i liten grad och 1 skola inte alls. I Stadsdel Väster och Stadsdel Öster är det övervägande del som har uppgett i hög grad i förhållande till Stadsdel Norr som har uppgett i liten grad till övervägande del. Denna fråga var svår att bedöma och svara på tyckte några skolor, därför kan tolkningen av frågan ha betydelse för hur man svarat.

Åtgärdsprogram och utvärderingen av densamma ska vara ett stöd i arbetet med elever i behov av särskilt stöd samtidigt som det är en skriftlig bekräftelse av elevens stödbehov och vilka åtgärder som ska vidtas. Utvärderingen av åtgärdsprogrammet är en viktig del i det systematiska

¹⁷² Särila F-9, Sandared och Sandhultskolan saknas i underlaget

¹⁷³ Aplared, Gånghester, Kerstinsgården, Tummarp, Äspered, Dannike och Målsryd saknas i underlaget

¹⁷⁴ Skolverket, *Särskilt stöd i grundskolan, En sammanställning av senare års forskning och utvärdering*

kvalitetsarbetet på enhetsnivå där rektorn följer upp hur arbetssätt och metoder i undervisningen påverkar elevers lärande. I det systematiska kvalitetsarbetet på enhetsnivå behöver man också få svar på vilka följder organiseringen av undervisningen får för elevernas lärande och utveckling. Hur skolans rutiner kring utvärdering av åtgärdsprogram bidrar till att eleven når nationella mål behöver kopplas ihop med det systematiska kvalitetsarbetet¹⁷⁵ och är därför av stor betydelse för elevens måluppfyllelse.

Från och med 1 juli 2014 har bestämmelserna om stödinsatser i skolan ändrats¹⁷⁶. Nya allmänna råd från Skolverket, *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*¹⁷⁷ är nu gällande. Detta får konsekvensen att en del av de insatser och åtgärder som innan dokumenterades i ett åtgärdsprogram numer skall ses som extra anpassningar. Det ska inte finnas formella beslut kring extra anpassningar. De extra anpassningarna ska dokumenteras i den individuella utvecklingsplanen om sådan finns i årskursen. Då individuell utvecklingsplan inte finns i årskursen till exempel på högstadiet, kommer åtgärderna och/eller insatserna då att ändras när de inte haft den effekt som avsågs på skolorna i lika hög grad som underlaget visar att det nu görs? Samtidigt behöver kraven på dokumentation minska vilket också var en av intentionerna med de nya bestämmelserna. Det finns också en fara i om de extra anpassningarna inte dokumenteras så kan det vara svårt att utvärdera dessa och använda dem i det systematiska kvalitetsarbetet på enhetsnivå. Att Borås Stad fortsätter med att ytterligare förbättra och tydliggöra kvalitén i utvärderingar och analyser av framtida åtgärdsprogram och extra anpassningar är av stor vikt för det den enskilda individens måluppfyllelse och för det systematiska kvalitetsarbetet.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Rektor/Elevhälsa

- Vilket stöd behöver pedagogerna för att kunna tänka ”utanför boxen” hitta nya lösningar, när åtgärderna i åtgärdsprogrammet inte gett den effekt som avsågs?
- Hur kan man på skolan få in arbetet med åtgärdsprogram och extra anpassningar som en del i det systematiska kvalitetsarbetet för att öka elevernas måluppfyllelse?
- Mycket information om vad skolan behöver utveckla finns i åtgärdsprogram och de dokumenterade extra anpassningarna. Hur kan skolan använda den informationen i planering av utvecklingsområden på enheten?

Huvudman

- Vilket stöd behöver skolorna för att kunna tänka ”utanför boxen”, hitta nya lösningar, när åtgärderna i åtgärdsprogrammet inte haft den effekt som avsågs?
- Vilket stöd behöver skolorna i det fortsatta arbetet med extra anpassningar och åtgärdsprogram? hur ska de extra anpassningarna dokumenteras, följas upp och utvärderas?

Skolfrånvaro 2014

SPKC har haft uppdraget sedan 2009 att genomföra en årlig frånvaroundersökning för grundskolan i Borås Stad. Uppdraget är nu överflyttat till Utvecklingsenheten. Mätningen sker under fyra veckor i november. Frånvaro kan vara giltig eller ogiltig. Giltig frånvaro innebär att

¹⁷⁵ Skolverket, Allmänna råd med kommentarer, *Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*

¹⁷⁶ Skollagen, SFS 2010:800

¹⁷⁷ Skolverket Allmänna råd med kommentarer, *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*

eleven är frånvarande från den obligatoriska undervisningen av något skäl som av skolan definieras som giltigt, till exempel sjukdom, läkarbesök, besök hos elevhälsan, deltagande i elevrådsmöten. Ogiltig frånvaro innebär att eleven är frånvarande från den obligatoriska undervisningen utan giltiga skäl. I åk 1-6 mäts endast den giltiga frånvaron. I åk 7-9 mäts både den giltiga och ogiltiga frånvaron i olika intervall vilket är en förändring mot tidigare undersökningar. Nytt är även att rektorer i de kommunala skolorna har fått svara på tre frågor.

Resultat utifrån frågor till samtliga kommunala skolor i Borås Stad

Finns det en plan för att hantera elevers skolfrånvaro (ogiltig och giltig)?		
Stadsdel	Ja	Nej
Kommungemensam ¹⁷⁸	1 skola	0
Norr ¹⁷⁹	7 skolor	0
Väster ¹⁸⁰	11 skolor	0
Öster ¹⁸¹	6 skolor	3 skolor
Borås Stad	25 skolor	3 skolor

De flesta skolorna har en plan för att hantera såväl ogiltig som giltigt skolfrånvaro. Två skolor håller på att upprätta planer och en skola ska revidera sin plan och rutiner. En skola har en plan som inte tillämpas. En annan skola behöver utveckla sina rutiner när det gäller arbetet med ”hemmasittare”. Ytterligare en skola har gjort en ”kraftig” revidering och komplettering av sin plan vt-14.

Har arbetet med att komma tillrätta med skolfrånvaro genomförts?			
Stadsdel	Ja	Nej	Inte aktuellt
Kommungemensam ¹⁸²	1 skola	0	0
Norr ¹⁸³	6 skolor	0	1 skolor
Väster ¹⁸⁴	7 skolor	0	4 skolor
Öster ¹⁸⁵	5 skolor	2 skolor	2 skolor
Borås Stad	19 skolor	2 skolor	7 skolor

19 skolor har jobbat för att öka närvaron hos eleverna. En skola uttrycker att de gör sitt bästa utifrån de förutsättningar de har genom att arbeta både internt och externt. En annan skola samarbetar ofta med IFO och BUP och en annan skola har många olika insatser. På ytterligare en skola ser man arbete med att öka närvaro som ett ”ständigt arbete”.

Två av skolorna har svarat att de inte har arbetat med att komma tillrätta med skolfrånvaro. En av skolorna har haft 32 elever med frånvaro mellan 5-20 procent och en elev med frånvaro mellan 20-40 procent och den andra skolan har haft 33 elever med frånvaro mellan 5-20 procent och 7 elever med frånvaro mellan 20-40 procent.

I fyra av sju skolor som har svarat ”inte aktuellt” att komma tillrätta med arbetet med skolfrånvaro har totalt 197 elever varit frånvarande mellan 5-20 procent dessutom har 36 elever varit frånvarande mellan 20-40 procent och ytterligare 7 elever har varit frånvarande över 40 procent. I tre av dessa sju skolor har frånvaron varierat. En skola har inte haft några elever med

¹⁷⁸ Fjärdingskolan saknas i underlaget.

¹⁷⁹ Asklanda-,Borgstena-, Bredared-och Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁸⁰ Särila-, Sandgård och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹⁸¹ Aplared-, Gånghester-, Kerstinsgården-, Tummarp- och Äsperedskolan saknas i underlaget.

¹⁸² Fjärdingskolan saknas i underlaget.

¹⁸³ Asklanda-,Borgstena-, Bredared-och Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁸⁴ Särila-, Sandgård och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹⁸⁵ Aplared-, Gånghester-, Kerstinsgården-, Tummarp- och Äsperedskolan saknas i underlaget.

frånvaro över 20 procent men hade 23 elever med frånvaro mellan 5-20 procent. En annan skola har haft 23 elever med frånvaro mellan 5-20 procent och en elev med frånvaro mellan 20-40 procent och en annan elev med frånvaro över 40 procent. Ytterligare en skola har haft 49 elever med frånvaro mellan 5-20 procent och två elever med frånvaro mellan 20-40 procent. Samtliga skolor som har svarat ”inte aktuellt” är F-6 skolor.

Har arbetet med skolfrånvaro givit några effekter? Vilka?			
Stadsdel	Ja	Nej	Inte aktuellt
Kommungemensam ¹⁸⁶	1 skola	0	0
Norr ¹⁸⁷	6 skolor	0	1 skola
Väster ¹⁸⁸	6 skolor	0	5 skolor
Öster ¹⁸⁹	5 skolor	0	4 skolor
Borås Stad	18 skolor	0 skolor	10 skolor

På 18 skolor har effekten varit att närvaron hos eleverna har ökat. En skola har svarat att ”många föräldrar har börjat lära sig vikten av att sjukanmäla sitt barn”. Åtgärder som har bidragit till att öka närvaron har bland annat varit samarbete med IFO, mentors betydelse, jobbat med att öka trivselen på skolan, samarbete med hemmet, upptäckt frånvaron tidigare, reagerar snabbare, haft ett ökat fokus på frågan och helhetssyn på elevers hela livssituation. Andra viktiga faktorer som har lyfts fram är rutiner som fungerar i praktiken och medvetenhet kring orsaker till frånvaro och närvaro.

I sju av tio skolor som har svarat ”inte aktuellt” har totalt 374 elever varit frånvarande mellan 5-20 procent dessutom har 61 elever varit frånvarande mellan 20-40 procent och ytterligare 14 elever har varit frånvarande över 40 procent. I tre av dessa sju skolor har frånvaron varierat. En skola har inte haft några elever med frånvaro över 20 procent men hade 23 elever med frånvaro mellan 5-20 procent. En annan skola har haft 23 elever med frånvaro mellan 5-20 procent och en elev med frånvaro mellan 20-40 procent och en annan elev med frånvaro över 40 procent. Ytterligare en skola har haft 49 elever med frånvaro mellan 5-20 procent och två elever med frånvaro mellan 20-40 procent. Samtliga skolor som har svarat ”inte aktuellt” är F-6 skolor.

Resultat frånvarostatistik åk 1-6

Några fler skolor har börjat registrera frånvaro i Dexter jämfört med föregående år. Det är endast ett fåtal skolor vars lärare som har börjat kvittera sina lektioner i Dexter som även är kopplat till ett schema. På de skolor som har börjat är spannet i hur hög grad lärarna har kvitterat sina lektioner mellan 46 procent och 98 procent. Ju fler kvitterade lektioner desto mer korrekt frånvarostatistik. Sannolikt är frånvaron högre i Borås Stad än den som redovisas i rapporten.

Frånvaro år 1-3 jämförelse mellan 2013 och 2014

	Frånvaro 5-20 %		Frånvaro 20-40 %		Frånvaro över 40 %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Kommungemensam ¹⁹⁰	0	5 elever	0	1 elev	0	1 elev
Norr ¹⁹¹	284 elever	320 elever	30 elever	52 elever	8 elever	7 elever

¹⁸⁶ Fjärdingskolan saknas i underlaget.

¹⁸⁷ Asklanda-, Borgstena-, Bredared- och Gula skolan saknas i underlaget.

¹⁸⁸ Särila-, Sandgård och Sandhultskolan saknas i underlaget.

¹⁸⁹ Aplared-, Gånghester-, Kerstinsgården-, Tummarp- och Äsperedskolan saknas i underlaget.

¹⁹⁰ Fjärdingskolan saknas i underlaget 2013.

Väster ¹⁹²	352 elever	366 elever	56 elever	54 elever	9 elever	9 elever
Öster ¹⁹³	341 elever	339 elever	65 elever	48 elever	5 elever	15 elever
Friskolor ¹⁹⁴	52 elever	64 elever	4 elever	17 elever	1 elev	1 elev
Borås Stad	1029 elever	1094 elever	155 elever	172 elever	23 elever	33 elever

Frånvaro år 4-6 jämförelse mellan 2013 och 2014

	Frånvaro 5-20 %		Frånvaro 20-40 %		Frånvaro över 40 %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Kommungemensam ¹⁹⁵	4 elever	18 elever	5 elever	1 elev	1 elev	2 elever
Norr ¹⁹⁶	188 elever	267 elever	52 elever	49 elever	15 elever	6 elever
Väster ¹⁹⁷	288 elever	403 elever	55 elever	46 elever	11 elever	10 elever
Öster ¹⁹⁸	273 elever	446 elever	25 elever	76 elever	9 elever	10 elever
Friskolor ¹⁹⁹	40 elever	49 elever	7 elever	5 elever	0	0
Borås Stad	793 elever	1183 elever	144 elever	177 elever	36 elever	28 elever

Frånvaro totalt för år 1-6 mellan 2013 och 2014

	Frånvaro 5-20%		Frånvaro 20-40 %		Frånvaro över 40 %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Borås Stad	1822 elever	2277 elever	299 elever	349 elever	59 elever	61 elever

Frånvaron mellan 5-20 procent har ökat med 7 procent och övrig frånvaro ligger i samma nivåer jämfört med förra året. Förra året var det 358 elever som hade en frånvaro över 20 procent och i år är det 410 elever som hade en frånvaro över 20 procent vilket innebär att det är 52 fler elever jämför med förra året.

Resultat frånvarostatistik åk 7-9

Resultatets tillförlitlighet varierar kraftigt på olika skolor eftersom spannet i hur hög grad lärarna kvitterar sina lektioner i Dexter rör sig mellan 46 procent och 95 procent. En skola kvitterar ca 95 procent av sina lektioner, tre skolor kvitterar ca 85 procent av sina lektioner, fyra skolor kvitterar ca 75 procent av sina lektioner och en skola kvitterar ca 55 procent av sina lektioner. Ju fler kvitterade lektioner desto mer korrekt frånvarostatistik. Troligtvis är frånvaron högre i Borås Stad än den som redovisas i rapporten.

All frånvaro 2014

¹⁹¹ Bredaredskolan saknas i underlaget 2013. År 3 Erikslundskolan saknas i underlaget 2014.

¹⁹² År 3A Byttorp-, Sandhult-, år 1B Särila- och År 1-2 Viskaforsskolan saknas i underlaget 2013. Särila- och Viskaforsskolan saknas i underlaget 2014.

¹⁹³ Tummarpskolan saknas i underlaget 2013. Tummarpskolan och Kerstinggården saknas i underlaget 2014.

¹⁹⁴ Kunskap- och Engelska skolan saknas i underlaget 2013-2014.

¹⁹⁵ Fjärdingskolan saknas i underlaget 2013.

¹⁹⁶ Bredaredskolan saknas i underlaget 2013. År 4 Erikslundskolan saknas i underlaget 2014.

¹⁹⁷ År 5 Byttorp-, Sandhult och år 6A Sjömarkensskolan saknas i underlaget 2013. Särilaskolan saknas i underlaget 2014.

¹⁹⁸ Myråsskolan saknas i underlaget 2013.

¹⁹⁹ Kunskap- och Engelska skolan saknas i underlaget 2013-2014.

	Frånvaro 5-10 %	Frånvaro 10-20 %	Frånvaro 20-40 %	Frånvaro Över 40 %
Kommungemensam	12 elever	3 elever	1 elev	1 elev
Norr	133 elever	145 elever	85 elever	29 elever
Väster	208 elever	200 elever	123 elever	38 elever
Öster	111 elever	137 elever	84 elever	19 elever
Friskolor ²⁰⁰	15 elever	10 elever	7 elever	0
Borås Stad	479 elever	495 elever	300 elever	87 elever

I tidigare undersökningar har vi inte redovisat hur många elever som totalt har varit frånvarande mellan 5-40 procent utan endast när det överstiger 40 procent. Frånvaron mellan 5-20 procent ligger på ca 18 procent och 11 procent av eleverna hade en frånvaro mellan 20-40 procent. Ca 3 procent av eleverna hade en frånvaro som ligger på 40 procent eller mer. Totalt var 974 elever som var frånvarande mellan 5-20 procent och ytterligare 387 elever som hade en frånvaro över 20 procent.

Ogiltig frånvaro jämförelse mellan 2013 och 2014 samt all frånvaro över 40 %

	5-10 %		10-20 %		20-40 %		All Frånvaro över 40 %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Norr	22 elever	32 elever	18 elever	15 elever	9 elever	7 elever	22 elever	29 (8*) elever
Väster	58 elever	52 elever	30 elever	31 elever	31 elever	12 elever	33 elever	38(13*) elever
Öster	51 elever	43 elever	34 elever	36 elever	34 elever	17 elever	28 elever	19(6*) elever
Borås Stad	131 elever	127 elever	82 elever	82 elever	74 elever	36 elever	83 elever	86 (27*) elever

*Endast ogiltig frånvaro

Ogiltig frånvaro jämförelse i procent mellan 2013 och 2014 samt all frånvaro över 40 %

	5-20 %		10-20 %		20-40 %		All frånvaro över 40 %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Norr	2,7 %	3,6 %	2,2 %	1,7 %	1,1 %	0,8 %	2,7 %	3,3 % (1 %*)
Väster	5,1 %	4,4 %	2,6 %	2,6 %	2,7 %	1,0 %	2,9 %	3,2 % (1,1 %*)
Öster	7,4 %	5,9 %	4,9 %	5,2 %	4,7 %	2,3 %	4,1 %	2,6 % (0,8 %*)
Borås Stad	5,0 %	4,6 %	3,1 %	2,9 %	2,8 %	1,3 %	3,1 %	3,1 % (1 %*)

* Endast ogiltig frånvaro

Utifrån ett Borås Stads perspektiv ligger den ogiltiga frånvaron kvar på ungefär samma nivåer som föregående år med ett undantag för intervallet frånvaro mellan 20-40 procent som har sjunkit. Frånvaron varierar mellan dem olika stadsdelarna. I Stadsdel Norr har frånvaron ökat i två intervall, 5-20 procent och över 40 procent. I Stadsdel Väster har frånvaron sjunkit i intervallet 5-20 procent och kraftigt i intervallet 20-40 procent samt en liten ökning i intervallet över 40 procent. I Stadsdel Öster har frånvaron sjunkit i alla intervall förutom i intervallet 10-20 procent där det har skett en liten ökning. I intervallen 20-40 procent samt över 40 procent har det skett stora minskningar. Även inom stadsdelarna finns det stora variationer där någon skola har lägre frånvaro och andra högre frånvaro.

²⁰⁰ Kunskap- och Engelska skolan saknas i underlaget 2013-2014.

Analys

I Borås Stad var nästan 800 elever frånvarande från undervisningen en dag per vecka eller mer under mätperioden vilket betyder att det fortfarande finns ett stort behov av att utveckla rutiner och insatser för att öka närvaron i Borås Stads skolor. Målet med arbetet är att alla elever uppnår kunskapskrav och kunskapsmål.

Det är viktigt att planer och rutiner, för att hantera såväl giltig som ogiltig frånvaro, är levande dokument som ständigt lyfts på skolnivå för att utvärderas, revideras och implementeras för samtlig personal, elever och vårdnadshavare. I arbetet med att få rutiner att fungera i vardagen är samverkan mellan pedagogisk personal och elevhälsa en framgångsfaktor. Fokus har varit på den ogiltiga frånvaron vilket behöver revideras. Fokuseringen har sannolikt bidragit till att en del F-6 skolor inte har sett ett lika stort behov av ett systematiskt arbete för att öka närvaron. Oavsett vad frånvaron beror på minskar chanserna för elever att nå kunskapskraven när de inte är i skolan. Insatserna kan se olika ut beroende på orsakerna till frånvaron. Utvecklingsenheten har sett att det finns ett samband mellan hög frånvaro och elever som saknar behörighet till gymnasiet.

I arbetet för att öka närvaron behöver skolorna arbeta med att förebygga frånvaro och främja närvaro. Framgångsfaktorer för att öka närvaron är goda relationer, kunskapsfokus, en bred arsenal av metoder och verktyg i undervisningen, elevs delaktighet, samverkan, lyssna på eleverna, tydligt ledarskap, allas engagemang, rutiner och systematiskt förbättringsarbete, samverkan med vårdnadshavare och tekniska förutsättningar.²⁰¹ Flera av dessa framgångsfaktorer har skolor i Borås lyft fram i sina svar kring vilka effekter frånvaroarbetet har gett. Denna positiva återkoppling som behöver spridas till fler skolor.

I Skolverkets rapport *"Skolfrånvaro och vägen tillbaka"* beskrivs bland annat följande slutsatser. Det förebyggande arbetet kan handla om att förbättra arbetsmiljön och undervisningens innehåll och utformning samt personalens bemötande och engagemang. Att skolan skapar ett positivt samarbete med hemmet. Att upptäcka frånvaro genom goda rutiner och stöd av digitala system är avgörande för att tidigt kunna starta en utredning för att på ett allsidigt sätt hitta de bakomliggande orsakerna till frånvaron som leder till verkningsfulla insatser. Många orsaker till frånvaro är skolrelaterade och kräver åtgärder i skolan. Andra orsaker finns i hemmet och på fritiden som skolan inte kan lösa och inte heller är ansvarig för att lösa. Därför måste det finnas en beredskap och en organisation för kontinuerlig samverkan mellan skolan, socialtjänst och BUP.²⁰² Dessa slutsatser kan alla skolor använda som ett stöd i sitt arbete för att öka närvaron och höja måluppfyllelsen.

Det är endast F-6 skolor som inte har arbetat med att komma till rätta med skolfrånvaro eller inte tycker det är aktuellt. Alla skolor har elever som är frånvarande i varierande grad och därmed behöver alla skolor arbeta med att öka närvaron. Därför är det oroande att en del skolor anser att det inte finns något behov. Dessutom finns det 14 elever på sju av dessa skolor som hade över 40 procents frånvaro. Kan det vara så att kunskaperna kring behovet av fungerande frånvaroarbeta fortfarande inte är kända? Frånvaron i årskurs 1-6 har i stort sett varit den samma de senaste åren utifrån ett Borås Stads perspektiv. Beror det på att frågan inte har varit lika aktuell som på högstadieskolorna?

Tidiga insatser och tidigt upptäckt är många gånger avgörande för hur framgångsrikt arbetet blir att öka närvaron. De elever som har hög frånvaro under högstadiet har också ofta haft en ganska

²⁰¹ Sveriges Kommuner och Landsting (2013), *Vänd frånvaro till närvaro* samt Skolinspektionen Dnr 2010:1284.

²⁰² Skolverket rapport 341 (2010), *Skolfrånvaro och vägen tillbaka*.

hög frånvaro i lägre årskurser som inte har uppmärksammats. Det är viktigt att man tidigt uppmärksammar och gör insatser. Därför att det på i stort sett alla skolor finns elever som har inlärningssvårigheter, svårt i socialt samspel, neuropsykiatriskt funktionshinder, är särbegåvade, har mycket oro och en del med ångest, kroniska sjukdomar, social problematik i hemmet m.m.

Högstadieskolorna har använt sig av ett digitalt frånvarosystem under flera år och har därmed haft möjlighet att följa upp frånvaron på ett lätt sätt. Antal F-6 skolor som använder Dexter har ökat och det finns ett behov i Borås Stad att alla skolor ska använda Dexter. Kvitteringstiden varierar kraftigt och skolorna bör hålla frågan levande och sätter upp mål för att nå 100 procent kvitterade lektioner. För att nå målet behöver lärarna kunskaper och förståelse hur systemet fungerar och varför det är viktigt att lektionerna kvitteras på såväl F-6 skolor som 7-9 skolor.

Borås Stad strävar efter en likvärdig utbildning och frågan är hur likvärdig den är när arbetet med att öka närvaron ser så olika ut på skolorna? Ett sätt att öka likvärdigheten är att det finns en gemensam handlingsplan för såväl kort som lång frånvaro och att alla skolor använder Dexter för att följa upp frånvaron.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Rektor och elevhälsa

- Hur kan det systematiska kvalitetsarbete vara en hjälp för att öka närvaron genom att hålla frånvaroplaner, rutiner, åtgärder och utvärderingar levande som en hjälp i vardagsarbetet på enheten?
- Vad behöver pedagogerna för stöd för att öka antal kvitterade lektionerna ska öka?
- Hur kan det systematiska kvalitetsarbetet vara en hjälp i att jobba förebyggande och främjande för att öka skolnärvaron på enheten?

Huvudman

- Hur behöver huvudmannen stötta skolorna med för att implementera Dexter och öka förståelse hos pedagogerna hur och varför de ska registrera frånvaron på ett specifikt sätt?
- Vad behöver rektor för stöd för att kunna öka kunskaperna och förståelsen hos pedagogerna för att få Dexter att fungera på skolenheten?
- Behövs en centralt beslutad handlingsplan gällande frånvarorutiner i Borås Stad upprättas för att öka likvärdigheten i utbildningen?

Kommungemensam verksamhet

Resursförskolan Mini

På resursförskolan finns idag 5 heltidsplatser, vilket innebär att man har ca 5-7 barn inskrivna beroende på vistelsetid. Förskolan leds av en förskolechef under Kommungemensam verksamhet. Utifrån avvecklingen av SPKC framkommer det att man tidigare haft processhandledning av en psykolog och detta är eller blir inte längre möjligt att få.

Lokala mål och strategier

Det finns strategier för barnhälsoarbetet på så sätt att arbetslaget tillsammans med förskolechef i de barnkonferenser man har går igenom barnens olika behov. Ett exempel på mål handlar om anpassningar av miljön så att även dessa barn kan med hjälp av s.k. Akka-platta²⁰³ förflytta sig i rummet. Förskolechefen har också en tydlig strategi att öka kompetensen i arbetslaget genom att ställa krav på högre pedagogisk utbildning vid nyrekrytering.

Barnhälsoteam och barnhälsoarbete

Det finns inget barnhälsoteam för denna verksamhet. Det finns heller inga resurser att skapa ett sådant. Däremot har man regelbundna barnkonferenser där enskilda barns behov diskuteras. Förskolechefen gör bedömningen att all personal arbetar främjande och förebyggande i sitt barnhälsoarbete. Det uttrycks också att det finns ett fokus på friskfaktorer i det förebyggande och åtgärdande arbetet. Ett exempel på detta är utifrån ett medicinskt perspektiv när personalen ser till att förutsättningar för lärande ökar genom att man ser till att den särskilda matningen fungerar bra.

Barnhälsoplanen

Barnhälsoplanen är implementerad i alla delar. Analyser i det förebyggande arbetet görs på alla nivåer, individ-, grupp- och organisationsnivå.

Samverkan

När det gäller samverkan så sker den med grundsärskolan på Fjärdingskolan kring t ex kompetensutveckling och samordning av personal vid sommaröppet. Detta är väldigt logiskt då barnen oftast går vidare från Mini till grundsärskolan på Fjärdingskolan. Här finns tankar att i större utsträckning samordna personalen mellan enheterna utifrån behov som finns på förskolan Mini, grundsärskolan på Fjärdingskolan och även på Erikslund. Det finns också ett nära samarbete med Habiliteringen i frågor som rör bl a det medicinska perspektivet. Barnen har tillhörighet till den stadsdel de bor i och därför genomförs utredning inför mottagande i särskolan av hemstadsdelen, även om arbetet kring utredningen samordnas av förskolan Mini. Mini samverkar med Habilitering, logoped, arbetsterapeut, sjukgymnast och specialpedagog, Bräcke²⁰⁴, BVC²⁰⁵, Hjälpmedelscentralen och föräldrar. Samverkan med föräldrar är självklar men även andra institutioner då många av barnen genomgår operationer och behöver rehabilitering och genomgå olika träningsperioder. Förskolan fungerar som samordnare i denna samverkan och varje barn har en pedagog som ansvarar för helheten kring barnet.

Inkludering

För personalen är begreppet inkludering centralt. Det diskuteras kontinuerligt. Det finns en gemensam förståelse för uppdraget kring barn i behov av särskilt stöd. Pedagogerna har kunskap om de funktionsnedsättningar som finns hos barnen och man kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa, men här behöver hela tiden ny kunskap fyllas på.

²⁰³ Ett hjälpmedel för funktionshindrade som möjliggör egen förflyttning som man själv styr över.

²⁰⁴ En idéburen stiftelsen som arbetar med vård och omsorg

²⁰⁵ Barnavårdscentral

Lokalerna har tidigare varit ett stort problem, men en ombyggnation har gjort att möjligheter för barns lärande har ökat och ett arbetsmiljöproblem har undanröjts.

Analys

Under åren har kvaliteten på verksamheten ökat då också det finns en större kompetens hos personalen genom att specialpedagog och fler förskollärare finns i arbetslaget. En hög pedagogisk kompetens är viktig särskilt i denna sortens verksamhet då alla barnen också är i behov av mycket omsorg och det kan finnas en risk att omsorgsuppdraget kan bli alltför betonat på bekostnad av det pedagogiska uppdraget. Utveckling och lärande är särskilt viktigt för dessa barn som kan behöva mycket stimulans från pedagoger och miljö för att både utvecklas och lära sig.

Tillhörigheten till Kommungemensam verksamhet kan innebära att förskolan inte på samma sätt kommer med i Borås Stads satsningar. Personalens kompetens tas inte heller tillvara i ett större sammanhang som det skulle innebära att ingå bland en stadsdels förskolor. På Mini finns en stor kompetens i inkluderingsfrågor och i hur man anpassar undervisningen och miljön till varje barns behov. Det skulle vara en god idé att diskutera vidare hur utbyte med t ex förskolorna i Stadsdelen Norr skulle kunna utvecklas.

Förskolan Mini samverkar med många parter som alla har olika delar i barnens utveckling. Personalen är ett stort stöd för föräldrar då det är många kontakter som ska tas och samordnas för att skapa en bra helhet. Förskolans roll som samordnare i samverkan med olika institutioner skiljer sig åt från en vanlig förskola eftersom samverkan också medför att man behöver göra stora anpassningar i verksamheten utifrån barnens behov. Här behöver man fundera över på vilket sätt personalen är rustade för uppdraget och det kan finnas behov av handledning för att tydliggöra vilken roll pedagogen har gentemot institutioner och föräldrar.

Lokalerna är inte byggda anpassade efter verksamhetens behov. Det har varit trångt och tungarbetat. Tack vare en ombyggnation har man kunnat skapa mer sammanhängande yta. Man kan dock fundera över placeringen på andra våning, vilket ger små möjligheter till naturligt samverkan med den intilliggande förskolan. I ett inkluderingsperspektiv skulle man kunna se över placeringen av förskolan. Barn med funktionshinder och utan funktionshinder borde ha ett stort utbyte av att mötas i vardagen. Även i ett föräldraperspektiv skulle det säkert kunna vara positivt att få möta andra föräldrar för att sprida inkluderingsstanken.

Grundsärskolan

Det finns två inriktningar inom grundsärskolan, en som läser grundsärskolans ämnen och en som läser ämnesområden inom inriktningen träningskola. Det kan också finnas elever som läser en kombination av dessa. Här går elever som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Grundsärskolan består av två skolenheter, en som har sina lokaler på Fjärdingskolan och en som håller till på Erikslund.

Lokala mål och strategier

På båda skolorna finns lokala mål och strategier för elevhälsoarbetet. Det kan handla om mål som att t ex ta fram rutiner för mottagande i särskola och hur man ska arbeta med den pedagogiska utredningen eller rutiner för elevhälsans arbete och gången till EHT. Det finns också rutiner kring likabehandlingsteam och hur konferenser med hela EHT läggs upp.

Elevhälsoteamets uppdrag och kompetens

Elevhälsoteamet utgör ett stöd för rektor i grundsärskolan och rektor tar vara på elevhälsoteamets kompetens i mycket hög grad. Båda rektorerna bedömer att all personal arbetar med främjande och förebyggande elevhälsoarbete i hög grad, både strategiskt och i vardagsarbetet. Det är ett fokus på friskfaktorer i främjande, förebyggande arbetet och i det

åtgärdande arbetet i hög grad. När det gäller analyser i det förebyggande arbetet så sker det både i medicinskt, psykologiskt, psykosocialt och specialpedagogiskt perspektiv.

Stöd till elever

På frågan om elever får det stöd de har rätt till kommer två olika svar från enheterna. Att en enhet lyckas beror på den personaltäthet som finns och som uttrycks vara en förutsättning för att eleverna ska lyckas över huvud taget. På den andra enheten tycker man inte att man riktigt räcker till för en en-till-en-undervisning när det gäller de elever som läser ämnesområden, även om man är på god väg.

Åtgärdsprogram

På båda enheterna finns endast ett fåtal åtgärdsprogram. Lärmiljön ändras hela tiden och anpassas efter elevernas behov, vilket får till följd att det är få åtgärdsprogram som skrivs. När åtgärder inte får effekt ändras dessa i hög grad så att högre måluppfyllelse kan nås. Båda enheterna anser att de rutiner skolan har kring utvärdering av åtgärdsprogram i mycket hög grad bidrar till att eleven når nationella mål.

Inkludering

Begreppet inkludering har i hög eller mycket hög grad diskuterats på enheterna. Begreppet är centralt för ett främjande och förebyggande elevhälsoarbete och rektorerna har skattat i vilken grad detta har påverkat i arbetet med eleverna. Båda enheterna anpassar undervisning och annan verksamhet utifrån elevers olikheter i hög grad. Personalen bedöms i hög grad ha ett ledarskap som präglas av såväl omsorg och stöd som struktur och kontroll. Båda rektorerna menar att de i hög grad har kompetens att leda sin personal i ett inkluderat arbetssätt.

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
På vår skola har vi en gemensam förståelse av vårt uppdrag kring elever i behov av särskilt stöd		1 enhet	1 enhet	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Det finns tid för att planera och samverka med varandra kring inkludering		1 enhet	1 enhet	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
På vår skola har vi tagit del av aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering		1 enhet	1 enhet	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Vi har en kombination av kompetenser som utnyttjas på ett optimalt sätt för elevers utveckling		1 enhet	1 enhet	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
På vår skola kan barn/elever som behöver ytterligare utmaningar få det, samtidigt som de elever som är i svårigheter kan få kvalificerat stöd utifrån sina förutsättningar, inom klassens ordinarie undervisning			2 enheter	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Personalen har kunskap kring de funktionsnedsättningar som finns hos våra elever och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.			2 enheter	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Personalen beaktar genusaspekten när det gäller funktionsnedsättningar och kan hantera de pedagogiska konsekvenserna av dessa.		1 enhet	1 enhet	

	Stämmer inte alls	Stämmer i liten grad	Stämmer i hög grad	Stämmer helt
Eftersom vi regelbundet utvärderar och omprövar våra insatser när vi oftast goda resultat		1 enhet	1 enhet	

Analys

Det finns mål och strategier för elevhälsoarbetet, beskrivna på lite olika sätt i båda enheterna. Detta borde betyda att risken minskar att man inte utvärderar elevhälsans arbete för elevers lärande. Törnsén²⁰⁶ tar i en studie upp att skolor riskerar att missa detta om man inte har några tydliga mål för elevhälsan, även om man har en tydlig organisation med arbetsgång i elevhälsoarbetet. Forskningen säger vidare att risken med brist på tydliga mål är att arbetet istället styrs av de situationer som uppkommer och att arbetet endast tar sin utgångspunkt i individen. Det finns idag tankar på att ta fram ett lednings- och kvalitetssystem för elevhälsoarbetet och detta arbete är redan igång när det gäller ledningssystem utifrån hälsolagstiftningen. Det finns också behov av att utveckla ett kvalitetssystem för att också synliggöra kvaliteten på det arbete som bedrivs och då blir det också nödvändigt att ta fram både mål och kriterier för ett sådant systematiskt kvalitetsarbete. En god grund att bygga vidare på är att det förefaller som att elevhälsoteamets uppdrag är tydligt och kompetensen tas tillvara i arbetet.

När det gäller om elever får det stöd de har rätt till så kan man dra slutsatsen att det är så, även om den en-till-en-undervisning som vissa elever behöver inte kan ges fullt ut. Det är naturligtvis viktigt att fortsätta se över hur man organiserar för det.

Åtgärdsprogrammen och sättet att arbeta med och utifrån dessa är en framgångsfaktor som bidrar till högre måluppfyllelse utifrån de nationella målen.

Inkluderingsstanken har diskuterats på enheterna, men detta har inte överallt lett till att det finns en gemensam förståelse för uppdraget kring elever i behov av särskilt stöd. En faktor som gör detta komplext är att rektor inte i alla delar ansvarar för all personal som undervisar i grundsärskolan. Elever möter också lärare som inte har specifik utbildning för uppdraget i grundsärskolan och kanske inte alltid är så förtrogna med skillnaderna mellan styrdokumentet i grundskola respektive grundsärskola. Det är viktigt att tänka på att förankra ett sådant värdegrundsarbete utifrån aktuell forskning kring framgångsfaktorer för inkludering och här finns mer att utmana i nuvarande föreställningar, arbetsformer och förväntningar. Det måste vara grunden i ett kollegialt lärande som kan leda till att man får en gemensam förståelse av uppdraget.

²⁰⁶ Törnsén, Monika: rektor, elevhälsan och elevers lärande och utveckling, Skolverket

Som en hjälp i den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet:

Förskolechef och rektor

- Vilka mål har verksamhetens elevhälsoarbete att arbeta mot? Är de kända för alla i verksamheten?
- Utifrån vilka kriterier ska elevhälsoarbetet utvärderas?
- Hur ska vi arbeta för att inkluderingstanken ska omfatta all personal som möter eleverna?
- Hur ska vi arbeta för att lärare i alla ämnen som arbetar med eleverna har god kunskap om styrdokument och kursplaner för grundskolan?
- Hur kan vi utveckla samverkan med intilliggande förskole- och skolverksamheter både i ett elev- och lärarperspektiv?

Huvudman

- Vilka mål har verksamhetens elevhälsoarbete att arbeta mot?
- Utifrån vilka kriterier ska elevhälsoarbetet utvärderas?
- Hur kan vi skapa en tillhörighet för resursförskolan i den reguljära förskoleverksamheten i stadsdelarna?
- Hur ska vi arbeta för att inkluderingstanken ska omfatta all personal som möter eleverna?
- Hur ska vi arbeta för att alla lärare som arbetar med eleverna har god kunskap om styrdokument och kursplaner?
- Hur ska vi strategiskt arbeta för att lärare i alla ämnen som arbetar med eleverna har god kunskap om styrdokument och kursplaner för grundskolan?

Gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning

Elevehälsoarbetet

Inom utbildningsförvaltningens gymnasieskolor och gymnasiesärskola finns föreskriven elevhälsa med de kompetenser som krävs. Vuxenutbildningen har inget lagkrav på att ha elevhälsa men inte heller något som hindrar detta. Den kommunala vuxenutbildningen i Borås har såväl speciallärare och specialpedagog som kurator och studie- och yrkesvägledare.

Enligt Borås Stads Mål och riktlinjer för elevhälsoarbetet ska elevhälsoarbetet bidra till att alla elever når de nationella målen när det gäller lärande och hälsa. Elevhälsoarbetet ska vara främjande och förebyggande och bedrivs salutogent²⁰⁷ och med ett inkluderande arbetssätt. Detta gäller även det åtgärdande arbetet.

I genomförd självvärdering efterfrågas om skolorna har lokala mål och strategier för elevhälsoarbetet på skolan. Samtliga skolor anger att så är fallet. Det är framträdande i svaren att skolorna utgår i sitt arbete från de övergripande målen och strategierna i Borås Stads mål och riktlinjer. Elevhälsoarbetet bedrivs förebyggande och med ett inkluderande förhållningssätt på individ-, grupp- och organisationsnivå. Elevhälsan medverkar i stor omfattning på en övergripande nivå och vid framtagning av rutiner och handlingsplaner. Pedagogisk personal tillförs övergripande elevhälsoperspektiv genom regelbundna möten med elevhälsoteamet och erbjuds även handledning och konsultation.

I läroplanerna för gymnasieutbildningarna föreskrivs att all personal på skolan ska ”ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt, uppmärksamma och stödja elever som är i behov av särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande”. I självvärderingen efterfrågas graden av all personals involvering i främjande och förebyggande elevhälsoarbete. Samtliga skolor anger att detta sker i hög grad eller i mycket hög grad. Exempel på sådant arbete är att all personal bidrar till att skapa miljöer som främjar elevens lärande, utveckling och hälsa. Pedagogerna, såväl enskilt som tillsammans med arbetslaget, har kunskap om elevens lärande, trivsel och utveckling och stödjer de elever som har svårigheter. Klassföreståndare eller motsvarande har det primära ansvaret för eleverna i sin klass, undervisande lärare har uppdraget att i sin kurs se, bekräfta och följa/stödja eleven.

Elevhälsoteamen på skolorna har både ett operativt och ett strategiskt uppdrag. I självvärderingen efterfrågas i vilken grad teamen arbetar strategiskt med främjande och förebyggande elevhälsoarbete. En övervägande del av skolorna anger att detta sker i hög eller mycket hög grad. Teamet bedriver generella insatser på grupp- och organisationsnivå, samt särskilda insatser på individnivå. Någon skola uppger att elevhälsoarbetet har varit mer reaktivt och åtgärdande, med individfokus, men att utvecklingsarbete pågår.

Vidare har skolorna efterfrågats i vilka perspektiv analyser i elevhälsoteamet görs i det främjande och förebyggande samt i det åtgärdande arbetet. Samtliga skolor anger att alla perspektiven finns med i analysen dvs perspektiven tas med i beaktande vid en analys.

Extra anpassningar/särskilt stöd

Den 1 juli 2014 ändrades bestämmelserna om särskilt stöd i skollagen (2010:800). Ändringen innebär bland annat att skillnaden mellan extra anpassningar i den ordinarie undervisningen och särskilt stöd har förtydligats:

²⁰⁷ Salutogent perspektiv innebär att elevhälsoarbetet ska ta sin utgångspunkt i det som fungerar.

Om det på något sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn.

I genomförd självvärdering har skolorna uppgett att arbetet i hög eller i mycket hög grad följer den ovan angivna gången med inledningsvis stöd i form av extra anpassningar i den ordinarie undervisningen, därefter vid behov intensifierade eller utökade anpassningar. Om detta ändå inte är tillräckligt görs anmälan av elevs stödbehov till rektor. Anmälan görs även om det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektor ser till att behovet utreds och elevhälsan deltar i utredningsarbetet. Med utredningsresultatet som grund fattar rektor sedan beslut om åtgärdsprogram ska utarbetas eller inte. Elev och förmyndig elever vårdnadshavare är informerade om stödinsatserna.

Frånvaro

Enligt Skollagen ska en elev i gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om eleven uteblir utan giltigt skäl ska rektorn se till att vårdnadshavare informeras om frånvaron samma dag. I Borås Stad sker frånvaroregistreringen digitalt sedan 2008 och anmäld frånvaro läggs in i ett datasystem vid elevs sjukanmälan och ledighet. 2012 infördes en sms/e-postfunktion vid ogiltig frånvaro, innebärande att vårdnadshavare automatiskt meddelas när deras barn är ogiltigt frånvarande.

I genomförd självvärdering redogör chefen för respektive skola hur skolans arbete med att främja närvaro/följa upp frånvaro fungerar. Fyra av skolorna uppger att detta arbete fungerar helt och att det finns goda rutiner och att samarbete sker med elev och vårdnadshavare samt med elevhälsopersonal. På övriga fyra skolor anger skolorna att arbetet behöver ytterligare utvecklas. En utmaning är bland annat att minska omfattningen av myndiga elevers anmälda giltiga frånvaro.

I Skolverkets *Allmänna råd om arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan* påpekas vikten av att uppmärksamma all frånvaro och tidigt bedöma om det rör sig om giltig eller ogiltig frånvaro. Tidig upptäckt och tidiga insatser vid stor ogiltig frånvaro är framgångsfaktorer för att få tillbaka elever i undervisning. Det är viktigt att skolan vidtar åtgärder som är konkreta för att eleven ska delta i utbildningen. Det är väsentligt att låta eleven komma till tals och ge sin syn på orsaken till frånvaron. Även närvarofrämjande faktorer har betydelse och lyfts i de allmänna råden. Faktorerna utgörs bland annat av en god lärandemiljö med undervisning som anpassas till den enskilde elevens behov, gott skolklimat som präglas av trygghet och arbetsro, goda relationer mellan elever och mellan elever och vuxna och elevernas möjlighet till att ha inflytande och delaktighet. Ifråga om delaktighet behöver ett främjande arbete syfta till att eleverna blir erkända och bekräftade och att de känner sig inkluderade. Elevhälsans

arbete ska enligt skollagen vara förebyggande och hälsofrämjande. Eftersom lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma generella faktorer behöver elevhälsan utgöra en del av arbetet med att främja närvaro, i samverkan med övriga personalgrupper på skolan.

Samverkan – Västbus

Västbus²⁰⁸ är en överenskommelse om samverkan mellan hälso- och sjukvården och kommunerna i Västra Götalandsregionen avseende barn och unga vuxna till och med 20 år, med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik, som behöver tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter. Västbus består dels av en basnivå och en specialistnivå. Till basnivån räknas socialtjänstens förebyggande verksamhet, förskola/skola (inklusive elevhälsan) och primärvården (där vårdcentraler, mödra- och barnhälsovård liksom ungdomsmottagningarna ingår). Till specialistnivån hör socialtjänstens individ- och familjeomsorg (IFO) och socialtjänstens stöd till personer med funktionsnedsättning enligt LSS²⁰⁹, barn- och ungdomsmedicin, habilitering, barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Hit hör även HVB (hem för vård eller boende) samt de särskilda ungdomshemmen. Specialistnivån svarar för konsultation, utredning, diagnostik och behandling när basnivåns kunskaper och resurser behöver kompletteras.

En självvärdering har genomförts för att utvärdera i vilken grad samverkan med specialistnivån dvs Västbus fungerar i det åtgärdande arbetet kring eleven. När det gäller BUP²¹⁰ och IFO anger tre skolor att samverkan fungerar i liten grad, tre skolor i hög grad och en skola i mycket hög grad. I kommentarfältet har skolorna som har synpunkter på samarbetet med BUP angett att BUP:s representanter inte deltar i möten de är kallade till i önskad omfattning. Samverkan med IFO får de låga värdena på grund av att ansvarsfördelningen är otydlig och att samverkan endast sker i vissa fall. Habiliteringssamverkan graderas på ungefär samma sätt som BUP och IFO. Fyra skolor anser att samverkan endast sker i liten grad, medan övriga anger att det sker i hög eller mycket hög grad. Bland annat anges att kontinuitet i åtgärder och uppföljning ofta saknas. Samverkan med Vuxenpsykiatri och LSS samt aktörer utanför Västbus som polisen, logopeder samt Cedern²¹¹ fungerar enligt skolorna i varierande grad. Någon skola uppger att beslutsgången i vissa ärenden är för utdragen.

Uppföljning av mål i utvecklingsplan

Uppföljning av mål för utvecklingsområdet Elever i behov av särskilt stöd i utvecklingsplanen 2011-2015, Bildningsstaden Borås

Mål

1. Alla elever når minst godkäntnivån i alla kurser.

EXAMENSBEVIS MED MINST GODKÄNT BETYG (E) I ALLA KURSER

Årets avgångselever är de första som avslutar sin utbildning i GY11 och erhåller gymnasieexamen, antingen en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen.

För en *yrkesexamen* ska eleven ha läst 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända. Eleven ska ha godkänt i svenska 1, eller i svenska som andraspråk 1, engelska 5 och matematik 1. Ett krav är

²⁰⁸ Barn- och ungasamverkan i Västra Götaland (Västbus)

²⁰⁹ Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

²¹⁰ Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)

²¹¹ Cedern är en kommunal missbruksenhet för ungdomar mellan 13 och 25 år som har missbruk eller är beroende av alkohol, narkotika eller andra droger.

också att eleven har godkänt i 400 poäng av de programgemensamma ämnena och ett godkänt gymnasiearbete.

För en *högskoleförberedande examen* ska eleven ha läst minst 2 500 poäng varav 2 250 poäng ska vara godkända. Eleven ska ha godkänt i svenska 1, 2 och 3 eller i svenska som andraspråk 1, 2 och 3, engelska 5 och 6 samt i matematik 1. Dessutom ska eleven ha ett godkänt gymnasiearbete.

En elev som uppfyller kraven för gymnasieexamen får ett examensbevis. En elev som inte uppnår kraven för gymnasieexamen får ett studiebevis.

Utbildningsnämndens mål är att samtliga elever ska ha minst godkänt betyg i *alla* kurser efter avslutad utbildning, dvs minst 2 500 poäng med minst E²¹². Läsåret 2013/14 hade 74,1 procent av avgångseleverna ett examensbevis från ett fullständigt eller utökat program med minst E i alla kurser. I jämförelse med resultaten från tre föregående år, i den tidigare gymnasieskolan Gy94 då eleven fick slutbetyg, är detta en tydlig förbättring.

Avgångselever 2013/14 med examensbevis och minst E i alla kurser	2014 GY 11 - andel i %
Almås	77
Bäckäng	81
Sven Erikson	67 inkl IB
Viskastrand	69
Totalt	74,1 inkl IB

Källa: UBK/Lokal statistik

GY94 Slutbetyg med minst G i alla kurser - andel i %	2011	2012	2013
Almås	70	74,1	73,2
Bäckäng	87,9	90,2	81,4
Sven Erikson	65,8 inkl IB	58,1 inkl IB	66,2 inkl IB
Viskastrand	61	53,6	55,2
Totalt	72 inkl IB	70,3 inkl IB	70,4 inkl IB

Källa: UBK/Lokal statistik

Utbildningsnämndens mål med minst godkänt betyg i alla kurser i examensbeviset dvs minst 2 500 poäng med minst E kan jämföras med det nationella måttet för examensbevis som är 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända. Eleven kan således ha icke godkänt betyg, F, i 250 poäng och ändå få ett examensbevis.

Elever med gymnasieexamen läsåret 2013/14

	Andel elever med	Andel elever med	Total andel elever med

²¹² Betygsskalan har sex steg, A, B, C, D, E och F där A-E står för godkända resultat och F står för ej godkänt resultat.

	yrkesexamen i %	högskole- förberedande examen, i %	examen, i %
Borås	91,2	93,7	92,6
Riket	84,7	91,9	89,2

Källa: Skolverket/SIRIS

	Andel elever med yrkesexamen, i %	Andel elever med högskole- förberedande examen, i %	Total andel elever med examen, i %
Almås	91,4		
Bäckäng		97	
Sven Erikson Yrk	96,6		
Sven Erikson Högskoleförb.		89,7	
Viskastrand Yrk	90,1		
Viskastrand högskoleförb.		..	
Totalt	91,2	93,7	92,6

Källa: Skolverket/SIRIS

Kommentar och fortsatt utveckling

Elevhälsoarbetet inom Utbildningsförvaltningens verksamheter bedrivs fortsatt i stor utsträckning i enlighet med Borås Stads Mål och riktlinjer för elevhälsoarbetet. Ansvarsfördelningen är tydlig, samtliga skolor har erforderliga kompetenser inom elevhälsan, elevhälsoarbetet genomförs med utgångspunkt i vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och bedrivs förebyggande och med utgångspunkt i det som fungerar väl, och åtgärdande när så behövs. Arbetet bedrivs på individ-, grupp och organisationsnivå och på de flesta skolorna både operativt och strategiskt. Förhållningssättet inom förvaltningen är inkludering och utgår från övertygelsen om att alla elever vill och kan.

Samarbetet med andra aktörer fungerar i stort sett bra, men förbättringsbehov med vissa externa aktörer har identifierats.

Skolornas resultat kan ses som ett mått på hur väl elevhälsoarbetet och stödet fungerar. Läsåret 2013/14, då den första elevkullen avslutade studierna i den reformerade gymnasieskolan GY11, nådde en högre andel elever nämndes mål att *alla elever ska ha minst E i alla kurser*, jämfört med tre tidigare avgångskullar i Gy94. Andelen elever som nådde en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen var betydligt högre i Borås Stads gymnasieskolor jämfört med snittet för samtliga kommuner i landet.

Utbildningsförvaltningens skolor ska fortsatt arbeta med och uppmärksamma faktorer som påverkar måluppfyllelsen, framför allt skolrelaterade faktorer som organisation, arbetssätt och arbetsformer, förväntningar etc. Arbetet med att främja och stödja elevens lärande och hälsa är ett gemensamt ansvar för skolans alla aktörer och ska, i förekommande fall, ske i samverkan med andra instanser och myndigheter. Påtalade utvecklingsbehov i självvärderingarna utgör underlag för planering av insatser för att ytterligare förfina och förbättra arbetet med och kring stöd på olika nivåer.

Utvecklingsbehov Förskola

I vårt systematiska kvalitetsarbete har förskolechef och rektor ett ansvar för att lyfta utvecklingsbehov till huvudmannen. Nedanstående, grupperade i områden, är vad förskolechefer uttryckt vara centrala utvecklingsbehov. Dessa kan utgöra underlag för justeringar av kommande utvecklingsplan 2015.

Förskolechefer beskriver under denna rubrik exempel på utvecklingsbehov som man vill lyfta till huvudmannen och som handlar om kompetensutveckling, behov av samverkan, kollegialt lärande eller behov av gemensamma insatser av något slag.

Kompetensutveckling

TAKK-utbildningar efterfrågas och man vill ha möjlighet att skicka pedagoger som har behov av detta. Detta är tydligt i Stadsdelarna Norr och Öster. I Väster är det endast några enstaka som uttryckt detta. I framför allt Stadsdelen Öster finns det behov också av kompetensutveckling kring barn som utmanar, men det lyfts också behov av kompetensutveckling kring vikten av trygghet för lek och lärande. I Öster lyfter också några förskolechefer att man vill och behöver utveckla arbetet kring bemötande av barn i behov av särskilt stöd och inkluderande arbetssätt.

Kollegialt lärande

Några förskolechefer i Stadsdelen Öster tar också fram att det kollegiala lärandet förutsätter att pedagogernas kunskap fylls på i olika avseenden inom detta område.

Resursförskolan Mini uttrycker ett behov av samverkan med andra förskolor i Stadsdelen för att få ingå i ett större sammanhang.

Organisation

Någon förskolechef i Stadsdelen Öster lyfter behovet av mindre barngrupper för att kunna möta det enskilda barnet som är i behov av särskilt stöd. Några chefer lyfter vidare upp att det behövs bättre framförhållning vid placering av barn med specifika särskilda behov. Dessa talar också om att inkludering är bra, men att det inte passar alla barn. De menar att det vore önskvärt att skapa en särskild enhet för dessa barn som har t ex autism.

Implementering av barnhälsoplanen

I Stadsdelen Norr talar flera förskolechefer om behov av implementering av barnhälsoplanen och hur man i Stadsdelen strategiskt ska arbeta vidare utifrån den.

Likvärdighet

I Stadsdelen Norr talar flera förskolechefer om likvärdighet i barnhälsoarbetet inom Borås Stad. Man trycker på att samma förutsättningar måste råda oavsett stadsdel. Detta handlar dels om språkpedagoger och psykologer på förvaltningarna. Några chefer uttrycker också behov av att utvecklingsplanen som skrivs för enskilda barn behöver uppdateras och implementeras vidare. Någon chef framhåller att det är en förutsättning att förvaltningen har tillgång till alla barnhälsokompetenser om barnhälsoplanen ska kunna fungera, vilket inte är fallet idag. En annan chef lyfter vikten av att nyttja kompetenser mellan stadsdelar och att samordna gemensamma utvecklingsbehov.

Utvecklingsbehov Grundskola och grundsärskola

I vårt systematiska kvalitetsarbete har förskolechef och rektor ett ansvar för att lyfta utvecklingsbehov till huvudmannen. Nedanstående, grupperade i områden, är vad rektorer uttryckt vara centrala utvecklingsbehov. Dessa kan utgöra underlag för justeringar av kommande utvecklingsplan 2015.

Rektorer beskriver under denna rubrik exempel på utvecklingsbehov som man vill lyfta till huvudmannen och som handlar om kompetensutveckling, behov av samverkan, kollegialt lärande eller behov av gemensamma insatser av något slag.

Kompetensutveckling

I Stadsdelen Väster lyfts behov av kompetensutveckling inom t ex konflikthantering, normbrytande beteende, IKT och AST, NPF och språkstörning. Någon skola i vardera Öster och Norr uttrycker också behov av kompetensutveckling inom AST/NPF. Några skolor i Väster tar också upp behovet av utveckling av inkluderingsperspektivet på skolan. Flera skolor i Väster har behov av att utveckla ledarskapet i klassrummet. Någon skola i Väster och i Norr säger att man vill själva förfoga över tiden som avsätts för centrala utbildningssatsningar och man vill inte ha några tvingande gemensamma kompetensutvecklingsinsatser.

På någon skola i Stadsdelen Öster uttrycks det också att det är oklart med vem som ansvarar för att elevhälsans personal får den kompetensutveckling som är möter verksamhetens behov.

I grundsärskolan efterfrågas datautbildning och då specifikt programhantering.

Kollegialt lärande

En skola i Norr tar upp behov av kollegialt lärande genom ett tväläro-system som kräver tid för gemensam reflektion och därmed kräver mer resurser. Detta tror man skulle ge elever i behov av särskilt stöd mer tid och stöd av lärare. För att skolan ska utvecklas behöver lärare reflektera tillsammans, dra slutsatser, pröva nytt och utvärdera resultatet igen.

Flera skolor i Väster tar upp behovet av att utveckla det kollegiala lärandet.

Organisation

En skola i Öster tar upp problematik med hur man kan möta de elever som är i behov av särskilt stöd och under tiden som antagning till sarskolan sker. Antagningen upplevs som tidskrävande.

En annan skola i Öster menar att det behövs ett rejält grepp kring de elever som av olika anledningar inte klarar av den traditionella skolan, ett grepp som innebär att se över vilka resurser som finns och hur vi med gemensamma krafter kan hjälpa dem att nå sina mål.

En AST-skola tar upp bekymmer med trångboddhet och att då ta emot elever med diagnos inom AST blir svår då den tänkta "flexibiliteten" innebär anpassningar av lokaler. Kostnaden för detta ryms inte inom skolans budget. En annan AST-skola menar att det finns större behov av stöd än vad det finns resurser till att ge.

En skolenhet i Norr tar upp vikten av att kompetensutvecklingsinsatser kostnadsberäknas, tidsätts och planeras i ett gemensamt årshjul.

Uppföljning av elever med hörselnedsättning beskrivs som ett behov av en skolenhet i Norr.

Samma skolenhet tar upp behov av förbättrad samverkan mellan skola och Bup.

En skola i Öster undrar om det finns möjlighet att fördela elever på andra skolor än den som är den ordinarie hemsolan för att sprida elever som är t ex nyanlända eller elever som har stora behov.

Grundsärskolan lyfter behovet av hjälp med alla pedagogiska utredningar inför gymnasieskolan.

Rekrytering

Rekrytering av personal till elevhälsan beskrivs av en skola som en svårighet. En hög omsättning på elevhälsopersonal tas upp, vilket gör att det är svårt att få kontinuitet i arbetet. En skola i Öster tar upp att kommande rekryteringar av lärare i olika ämnen kan vara svårt.

Utvecklingsbehov i verksamheterna i Utbildningsförvaltningen

I vårt systematiska kvalitetsarbete har rektor ett ansvar för att lyfta utvecklingsbehov till huvudmannen. Nedanstående, grupperade i områden, är vad rektorer uttryckt vara centrala utvecklingsbehov.

Västbus

Se över och utvärdera rutiner och ansvarsfördelning. Direktiven för Västbus är mycket tydliga angående skolans och kommunens skyldigheter på basnivå. Övriga aktörers roller är diffusa. Vilka realistiska förväntningar kan ställas på/förväntas av specialistnivån? Remisser ger inte alltid önskad effekt. Elever i behov av stöd får inte tillräckliga insatser inom rimlig tid. Det finns flera exempel där skolhälsovården (basnivå) har genomfört sitt ansvar och remitterat vidare till BUP. BUP konstaterar behov av vidare utredning, men resurser att genomföra dessa inom rimlig tid finns inte, förrän tidigast om ett år eller mer. Detta kan för en gymnasieelev innebära att skolan är avslutad innan utredningen är klar. Resultatet blir ofta ökad psykisk ohälsa hos eleven och otillräckliga/uteblivna studieresultat.

Frånvaro

Gemensamt skolövergripande arbete för att minska frånvaron. Viktigt att få verktyg att analysera orsaker, därefter skapa åtgärder och skapa gemensamma rutiner.

Erfarenhetsutbyte/Kompetensutveckling/Samverkan

Erfarenhetsutbyte med andra Elevhälsoteam (EHT). Gemensam kompetensutveckling för hela elevhälsoteamet tillsammans. Kompetensutveckling för pedagoger och EHT avseende extra anpassningar och särskilt stöd. Samverkan mellan lärare, EHT och rektor för att ta fram tydliga rutiner kring arbetet med anpassningar och särskilt stöd.

Mottagande i särskola:

Undersöka möjligheten att mottagandeprocessen till särskola skulle kunna ske gemensamt för Sjuhärads kommuner.